laiškai lietuviams

1973
lapkritis
november
10

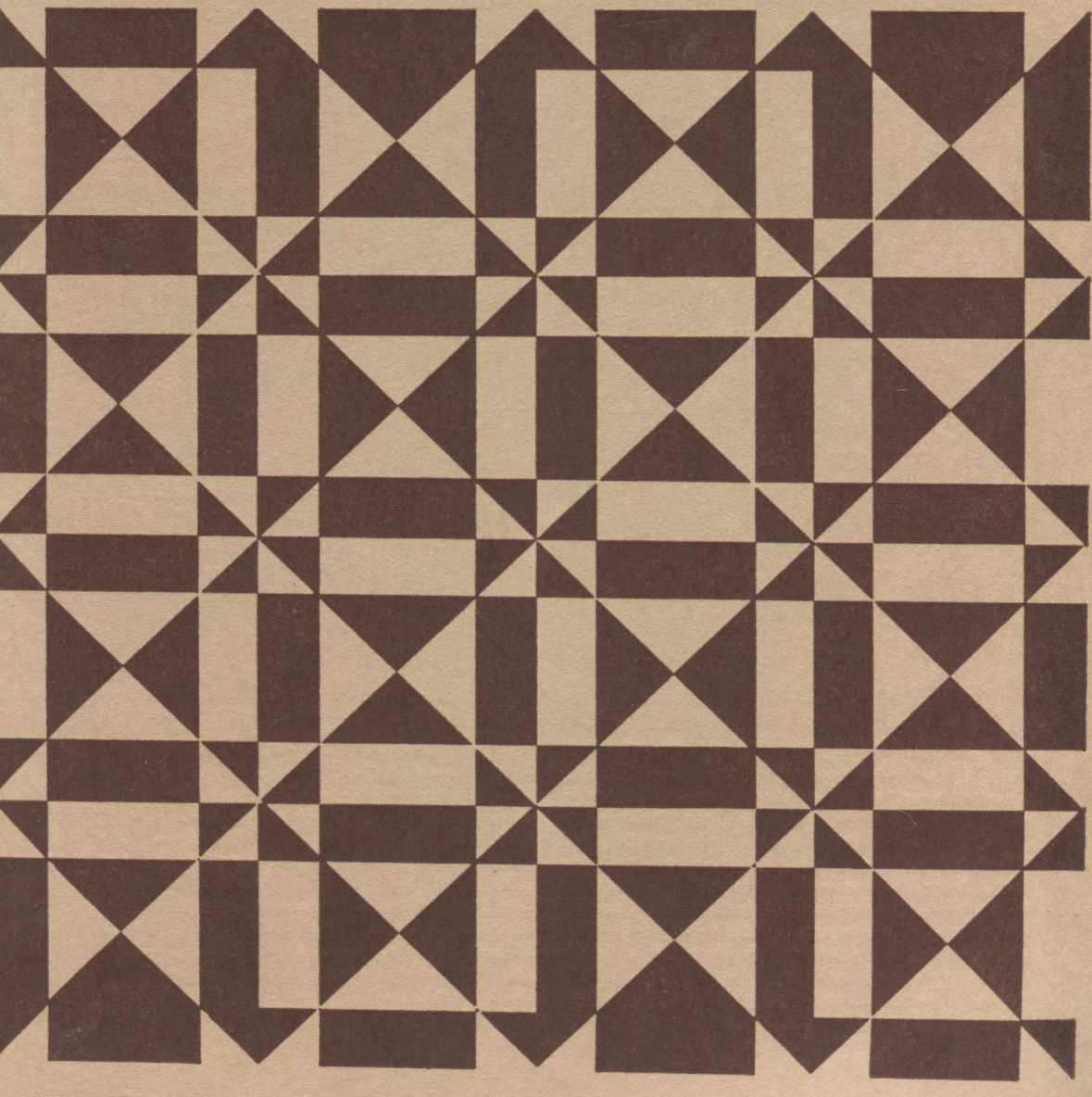

KĄ UPĖ RUDENĮ KALBĖJO 325

EILĖRAŠČIAI O. Mikailaitė 327

MOTERIS BAŽNYČIOJE Prel. Vytautas Balčiūnas 328

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (X)
Br. Krištanavičius, S.J. 333

EILĖRAŠTIS Vladas Šlaitas 342

TIKĖJIMAS IR MEILĖ Juozas Prunskis 343

REKOLEKCIJOS MILFORDE Br. Petras Kleinotas, S.J. 345

KŪDIKIS SUSIPAŽĮSTA SU PASAULIU
A. Augustinavičiūtė 348

BIJOKIME PAVIRŠUTINIŠKUMO Ona Poškaitienė 350

JAUNIMO ORGANIZACIJOS IR NAUJOS GYVENIMO SĄLYGOS Rasa Lukoševičiūtė 352

TĖVYNĖJE Danutė Bindokienė 354

JUOZO SLAVĖNO "BALTIJOS BALSAS" K. Pažėraitė 355

KALBA J. Vaišnys, S.J. 356

FILMAI Juozas Prunskis 358

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS 360

Viršelis ir vinjetės — Jūratės Eidukaitės

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas.

Statement of Ownership, Management and Circulation

"Laiškai Lietuviams" (Letters to Lithuanians) is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., a non-profit religious society approved by the Roman Catholic Church. The editor is Rev. Joseph Vaišnys, S.J. The managing editor is Peter Kleinotas, S.J. The offices of editors, publishers and management are located at 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636. In the preceding 12 months "Laiškai Lietuviams" averaged a press run of 3342 copies. 3261 copies were distributed to paid individual subscribers by mail, free distribution—50 copies. None (0) distributed to news agents, and none sold through dealers. Total distribution 3311 copies, for office use and left-over copies 31. Actual number of copies of single issue nearest filing date: press run—3342, mail subscription—3261, free distribution—50, total distribution —3311, office use and left overs—31. Annual subscription—$5.00, single copy—50 cents. Second class postage paid at Thompson, Conn.

laiškai lietuviams

1973
lapkritis
november
XXIV no 10

Religinės ir tautinės kultūros žurnalas

KĄ UPĖ RUDENĮ KALBĖJO

Buvo ruduo. Žemę dengė margaspalvis geltonų, rudų, raudonų lapų kilimas. Sėdėjau ant aukšto upės kranto ir susimąstęs žiūrėjau žemyn į pamažu upės vagą slenkantį vandenį. Klausiausi paslaptingos upės kalbos, kuri, atrodo, norėjo daug ką pasakyti. Lyg supratau, lyg nujaučiau šitokią jos kalbą:

— Gerai, kad nuo to aukšto kranto žvelgi žemyn, kad žiūri į gilumą. Žmogus tik tada pamato, kas jis yra, jei neskrajoja padangėmis, neįsivaizduoja tuo, kuo jis nėra, bet nuleidžia žemyn akis ir pažvelgia į žemę, ant kurios stovi. Tada jis pamato ir pažįsta pats save. Pamato ir tuos nukritusius rudens lapus. Supranta, kaip čia viskas nepastovu. Dar neseniai tie lapai žaliavo, buvo apdengę visą medį. Jie plačiai kerojo su šakomis, stiebėsi aukštyn su viršūne. Jie savo vaidmenį jau atliko, į medį jų daugiau jau niekas neįkels, niekas jų žaliai nenudažys. Medžiai stovi pliki, tartum apmirę, bet pavasarį jie vėl atgis ir vėl bus apdengti žaliais lapais, rodos, tais pačiais, kaip ir pernai. Bet jie jau bus nebe tie... Tad atsakyk į klausimą: "Ar tas medis bus tas pats, ar jau kitas?" Ir apie mane, apie šią ramiai plaukiančią upę, gali tą pat pasakyti, ir mane gali paklausti: "Ar tu visuomet ta pati, ar kiekvieną minutę vis kita?" Nežinau, ką atsakyti. Juk aš jau šimtmečiais ta pati, bet ir vis kita beveik kiekvieną akimirką. Tas vanduo, į kurį tu žiūrėjai, kai pradėjome šį pokalbį, jau toli nukeliavęs, o tu vis žemyn tebežiūri ir manai, kad žiūri į tą patį vandenį, į tą pačią upę. Žinok, kad ir tavo gyvenimas, kaip upės vanduo: jis visuomet atrodo toks pat, bet kiekvieną akimirką vis naujas, nes tas, kurį prieš kelias minutes matėm, jau toli nutekėjęs ir niekada negrįš. Tu nematai nei mano pradžios, nei galo. Į mane žiūrint, ir laiko sąvoka išnyksta. Jei gerai įsiklausysi į mano kalbą, suprasi, kas yra amžinybė; suprasi, kad jos niekas neriboja, kad ten nėra ir nebus laiko, o tik nuolatinė dabartis. Mano kelionės tikslas — beribis okeanas. Į jį aš keliauju, į jį aš skubu. Ne kitoks ir tavo šios žemiškosios kelionės tikslas. Tu keliauji į ten, kur nėra nei laiko, nei ribų, kur nėra pradžios nei pabaigos. Tu keliauji į protu neaprėpiamą amžinybės okeaną.

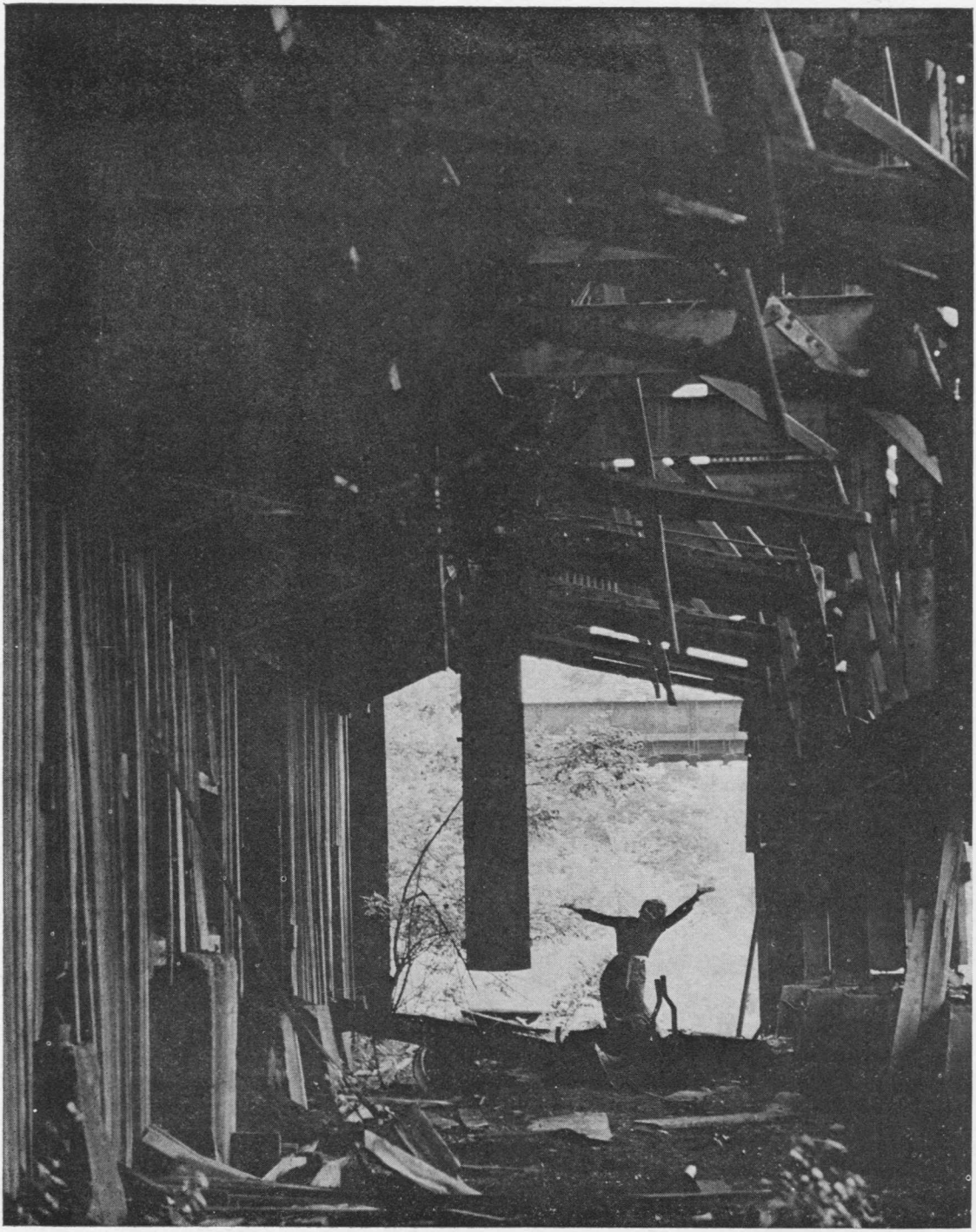

A. Kezio, S.J. nuotr.

KAIP IR VISI MIRTINGIEJI...

I

Magnolija,
vakarui atėjus,
nusivilks
balinę suknelę

ir išeis.
Prašiau.
Paliks ji ant žolės
tau
talismaną — —

II

Nuausiu tau vestuvinę
iš obelies žiedų —
lengvą kaip pūkas,
lengva kaip pūkas — tu.

Nupinsiu tau vainiką
iš obelies žiedų —
skaistų kaip rytas,
skaisti kaip rytas — tu.

Tada jau pailsėsiu,
čia, va, po obelim.
Tegu žiedai nukrinta,
ir aš su jais — pusnin.

III

Šiemet, sakiau,
aš poezijos jau nerašysiu

Šie metai —
ką jie į mane įrašyt sumanys?

Ar skaitys kas
hieroglifus, brūkšnius, omegas,

jei knyga, užversta
ant langinės,
šlampa nuo šilto lietaus?

IV

Švelnutėliais pirštais
tu palieti mane,
o vasaros vėjeli,
mano drauge,
ir pabėgi.
O aš palieku
ant žvyruoto tako,
kvailai besišypsodama,
viena.

V

Taigi.
Jau po grumsteliu
tu.
O aš
dar stoviu,
į gluosnį atsirėmus,
ir galvoju...

PROTESTAS

Argi ne keista
sveikinti žmogų
su prabėgančiu laiku?
Sveikinti,
jog tai, kas buvo, jau nėra,
jog tai, kas bus, dar tik šlamesys už tolimojo horizonto?

Ar ne juokingi mes,
kad laikomės
kažkokių betikslių, bespalvių, beprasmių tradicijų —
pasinėrę laike,
paskendę laike,
vienas kitam spaudžiame rankas
ir manome, jog tuo
mes nugalėjome laiką,
ir manome, jog tuo
mes pažymėjome laiką,
kuriuo tekame,
kuriuo nutekame,
kuris paverčia mus
šlamesiu tolimajame horizonte?...

*

Nei skausmu,
nei džiaugsmu
šioj žemėj nesidalijama.
Laužkime šiandien
duonos plutelę
ir kalbėkime poterius.
Rytoj liūtys ateis
ir nuplaus mums veidus,
kad liktų tik viena, vienintelė ašara,
kuri mums dangų užtikrintų.
Kuri žibėtų prieš pono Dievo sostą
ir bylotų,
jog ir mes
kartą gyvenome
šioje ašarų pakalnėj...

MOTERIS BAŽNYČIOJE

PREL. VYTAUTAS BALČIŪNAS

Tai nepaprastai plati tema. Mėginsiu eiti ne tiek platyn, kiek gilyn. Noriu ribotis tik kai kuriais pačiais esmingiausiais klausimais, žvelgdamas į moterį Bažnyčios *būtyje*, Bažnyčios *mokyme* ir Bažnyčios *gyvenime*. Iš gausybės neesminių klausimų bus paliesta prabėgomis tik vienas kitas ir tik tam, kad labiau išryškėtų tai, kas esmingiausia.

Atskleisti, kas iš tikrųjų yra moteris Bažnyčios būtyje, kaip Bažnyčia supranta jos paskirtį ir misiją ir kaip Bažnyčios gyvenime jos misija geriausiai gali būti įgyvendinama, daugiausia šviesos mums gali duoti žvilgsnis į didžiosios Moters, Moterų Moters, moters idealo Marijos vietą ir rolę Bažnyčioje. Nuo jos tad ir pradėsime savo svarstymus, kiekvieną kartą iš eilės gilindamiesi atskirai į moterį Bažnyčios būtyje, Bažnyčios mokyme ir Bažnyčios gyvenime.

1. MOTERIS BAŽNYČIOS BŪTYJE

Tur būt, giliausiai Bažnyčios esmė atskleidžiama, naudojantis šv. Pauliaus duotuoju gyvo organizmo, to paties kūno galvos ir narių palyginimu ir vadinant ją Mistiniu Kristaus kūnu. Taip ją pavadino Pijus XII savo enciklikoje "Mystici Corporis Christi" (1943), kurioje jis leidosi į kiek galint pilnesnį Bažnyčios esmės atskleidimą. Šiuo atžvilgiu — Bažnyčios esmės įžvalga — ta enciklika, atrodo, ne ką tėra pralenkta ir II Vatikano Susirinkimo.

Bažnyčios šaltinis ir centras yra Kristus. Laiko būvyje iš mergelės Marijos gimęs, gyvenęs ir miręs istorinis Kristus. Prisikėlęs iš numirusių, ir per savo Dvasią — Šventąją Dvasią tebegyvenąs ir tebeveikiąs visa savo būtimi visais laikais Kristus — pratęsiąs savo buvimą ir veikimą žmonėse — Bažnyčioje, mistinis Kristus.

Pažymėtina, kad Kristus, kaip žmogus, yra vyras. Tačiau kartu kai kuo iš esmės jis ir skiriasi nuo kiekvieno prieš jį ar po jo gyvenusio vyro. Jis pralenkia kiekvieną vyrą ir iškyla begaliniai aukščiau jo *savo asmeniu*. Šia prasme Kristus ne žmogus, o Dievas. Jis — antrasis Švenčiausios Trejybės asmuo — Dievo Sūnus, įsikūnijęs žmogaus prigimyje. Kristus, *kaip asmuo, yra Dievas* ir tai, kad jis savyje jungia dvi — Dievo ir žmogaus — prigimtis yra mūsų tikėjimo tiesa. Norint likti kataliku, negalima sakyti, kad Kristuje yra du asmenys — Dievo ir žmogaus arba, kad jame yra tik viena žmogiškoji prigimtis, o ne dvi — Dievo ir žmogaus — prigimtys, sujungtos vieno dieviškojo asmens. Tai paminime ir pabrėžiame dėl tolesnių iš to plauksiančių išvadų, ypač svarstant Kristaus santykį su moterimi ir moters vietą Bažnyčioje.

Kristus yra Marijos sūnus. Ji, kaip jos mišių prefacijoje skaitome, "likdama garbinga mergele, pasauliui davė amžinąją šviesą — mūsų Viešpatį Jėzų Kristų". Iš Marijos ir per Mariją kilo ir dvejopa Kristaus Žmogaus-Dievo prigimtis ir jo dieviškasis asmuo (antrasis Švč. Trejybės asmuo Dievo Sūnus). Nebuvo, nėra ir nebus kito žmogaus, kuris būtų tokiame intymiame santykyje su Kristumi, kaip jo Motina Marija. Sujungta su juo *motinos ryšiu* per gimimą, visą savo *gyvenimą ji pašventė jam*: per trisdešimt metų uždarame šeimos ratelyje ir vėliau per trejus metus lydėdama jį jo apaštališkose kelionėse, jei ne kitaip, tai bent širdimi, ir motiniškai dalindamasi su juo jo išgyvenimais iki jo kančios ir mirties ant kryžiaus imtinai.

Tad Bažnyčios šaltinio ir centro, jos gyvybės ir širdies Kristaus paslaptyje giliausiai yra įsijungusi *moteris Marija*. Ne vyras, o moteris. Ir pažymėkime: moteris ir tai tik gryna moteris, kaip Dievo kūrinys. Ir tas, neturįs sau lygaus, niekeno nepralenkiamas Marijos įsijungimas į Kristaus, Bažny-

čios galvos, paslaptį vyksta per jos *motinystę ir per tos motinystės pratęsimą ir atbaigimą šeimoje ir už jos.*

Tad ontologine prasme, pačioje Bažnyčios būtyje, kurios centras ir širdis yra Kristus, *moteris per savo atstovę Mariją dalyvauja pilniau ir intymiau negu vyras,* ir moters įnašas į visos žmonijos atpirkimo ir išgelbėjimo paslaptį šia prasme yra didesnis negu vyro.

Čia gal kam ateis priešinga mintis. Juk Kristus buvo vyras. Jo įnašas į mūsų atpirkimą bei išganymą yra nepalyginamai didesnis. *Jis* iš tikrųjų yra Išganytojas. *Jo* ir *per jį* ir Marija yra išganyta. Ar ne vyrui tad priklauso pirmoji vieta?

Iš to, ką anksčiau sakėme apie Kristų, aišku, kad jis nebuvo tokia pat prasme vyras, kaip Marija moteris. Jis nebuvo tik vyras-kūrinys. Kaip asmuo, Kristus buvo ne žmogus, o Dievas. Jis, antrasis Švč. Trejybės asmuo — Dievo Sūnus, veikė per žmogiškąją prigimtį, sujungtą su dieviškąja. O veiksmai priskiriami asmeniui. Tad už žmonijos atpirkimą ir išganymą nuopelnas pirmiausia eina ne vyrui žmogui, bet vyro prigimtį prisiėmusiam Kristui Dievui. Iš to, kad Kristus įsikūnijo į vyro prigimtį, galime, atrodo, pagrįstai daryti tik tą išvadą, kad vyro prigimtis yra tinkamesnė pasaulio atpirkimo bei išganymo misijai atlikti ir dėl to jis ją pasirinko. Ar ne ši bus ir pati svarbioji priežastis, kad ir savo įpėdiniais, savo darbo tęsėjais Kristus pasirinko vyrus ir iki šiol Bažnyčioje popiežius, vyskupai ir kunigai yra vyrai.

2. MOTERIS BAŽNYČIOS MOKYME

Ką sako apie moterį oficialiame savo mokyme Bažnyčia? Mokyme, kuris grindžiamas Šventuoju Rašu ir kuris šimtmečių būvyje yra susikristalizavęs iki mūsų dienų.

Pirmiausia žvelkime į iškiliausiai moterų atstovei, Kristaus Motinai Marijai skiriamą vietą ir rolę Bažnyčioje. Neabejotinai jai skiriama pirmoji vieta po Kristaus. Ji iškeliama aukščiau visų kūrinių, aukščiau angelų ir žmonių. Jai teikiama didesnė garbė negu visiems kitiems kūriniams. Jai pripažįstama didesnė galia įtekmėti žmonių išganymą negu visiems šventiesiems, išpažinėjams, kankiniams, kunigams, vyskupams, popiežiams, angelams ir archangelams.

Visa tai ypatingai aiškiai išreiškė II Vatikano Susirinkimas viename svarbiausiųjų savo dokumentų — dogminėje konstitucijoje apie Bažnyčią. Iš aštuonių tos konstitucijos skyrių vienas yra skirtas Marijai (iš 100 pusl. — trylika). Jis pavadintas: "Palaimintoji mergelė Marija, Dievo Gimdytoja, Kristaus ir Bažnyčios paslaptyje". Štai kai kurie teigimai.

Pažymėjus, kad Marija "pripažįstama ir gerbiama kaip tikra Dievo ir Atpirkėjo Motina", toliau sakoma, kad *"ji yra pažymėta aukščiausia paskirtimi ir garbe* būti Dievo Sūnaus gimdytoja, o tuo pačiu didžiai mylima Tėvo dukteria ir Šventosios Dvasios buveine. Šia nepaprasta malonės dovana, (kuria ji intymiausiai jungiasi su visa Švč. Trejybe — KVB) *ji toli pralenkia visus kūrinius tiek danguje, tiek žemėje".* Tai *iš visų išsiskirianti Bažnyčios narė".* Iš tikrųjų visai kitoks negu visų kitų Bažnyčios narių yra ne tik Marijos santykis su Bažnyčios galva Kristumi (motinos ir sūnaus), bet ir su kitais tos pačios Bažnyčios nariais. Ir jiems Marija yra ne tik sesuo, bet ir motina. "Katalikų Bažnyčia" — sakoma toliau konstitucijoje — "Šventosios Dvasios mokoma, gerbia ją su sūnaus prisirišimu kaip mieliausią motiną"... Ji netgi yra "tikra (Kristaus) narių motina (cituoja šv. Augustino žodžius)..., nes savo meile padėjo Bažnyčioje gimti tikintiesiems, kurie yra Kristaus, tos Bažnyčios galvos nariai" (n. 53). Motinos širdimi Marija jungiasi su Kristaus auka... (n. 53). Pradėdama, pagimdydama, augindama, paaukodama šventykloje Kristų Tėvui, drauge kentėdama su mirštančiu ant kryžiaus Sūnumi, *nepalyginamu būdu ji padėjo Atpirkėjui įvykdyti savo uždavinį* — klusnumu, tikėjimu, viltimi ir ugningo meile atstatyti antgamtinį sielų gyvenimą. Todėl *malonės plotmėje ji tapo mūsų motina"* (n. 61). Ir dabar, "Motiniškos meilės vedama, ji rūpinasi savo Sūnaus broliais, kurie dar tebekeliauja, pavojų ir vargų su-

pami... (n. 62) ... Prie tikinčiųjų gimimo ir auklėjimo ji prisideda motinos meile" (n. 63).

Žinome, kad, baigiantis II Vatikano Susirinkimui, Paulius VI Mariją paskelbė *Bažnyčios Motina.*

Tad jei klausiame, iš kur visa Marijos didybė, kas yra jos nepalyginamo išaukštinimo pagrindas, neabejotinai atsakymas yra vienas — jos motinystė. Jos dieviškoji motinystė, kuri buvo kartu ir natūrali, žmogiška motinystė, išsiskleidusi iki pilno tobulumo šeimos gyvenime ir už jos ribų visiškai nepaisančiu savęs, didžiu, visa viršijančiu pasiaukojimu.

Bažnyčia visais laikais tikėjo ir mokė, kad panašus į Marijos yra ir kitų moterų, jos seserų, pašaukimas. Marija jau įgyvendino tai, ko visi Bažnyčios nariai siekia — tobulos vienybės su Kristumi. Šia prasme ji yra idealas visiems, o ypač moterims. "Palaimintosios Mergelės asmenyje Bažnyčia jau pasiekė tobulumą (n. 65). Jos (Bažnyčios) paslaptyje palaimintoji Mergelė užima pirmąją vietą, prakilniu ir nepalyginamu būdu šviesdama tiek mergelės, tiek motinos pavyzdžiu" (n. 63).

Kaip Marijos didybė plaukė ypatingai iš jos motinystės, iš to, kad ji buvo Dievo Sūnaus Motina ir kad visiškai pasišventė, kaip Viešpaties tarnaitė, savo Sūnaus asmeniui ir darbui" (n. 56), taip ir kiekvienos moters didybė glūdi ypač jos motinystėje ir toje aukoje, kurią ji sudeda ant šeimos aukuro, neturinčiu ribų pasiaukojimu pasišvęsdama savo vaikams ir likdama ištikima pastovios, neišardomos, krikščioniškos šeimos idealui. Tiesa, išimties keliu moteris gali įgyvendinti savo pašaukimą bei pasiekti tikros jai skirtos didybės, atsižadėdama sukurti šeimą ir būti motina. Bet ir tada ji gali pasiekti savo, kaip moters, pilnybės bei tobulumo, tik *motiniškai pasišvęsdama bei aukodamasi* kitiems žmonėms, savo broliams, kitų tėvų vaikams. Tai vyksta ypač vienuoliniame pašaukime.

Kaip Marija, sutikusi būti ir tapusi Išganytojo Motina, suėjo į išskirtinį ryšį su savo Sūnumi Dievu-Žmogumi Kristumi ir su juo bei per jį daugiausia davė žmonijai, taip ir kiekviena motina sueina į neturintį sau lygaus ryšį su jos pagimdytaisiais pasauliui vaikais, būsimais Bažnyčios nariais. To ryšio dėka ji turi tokią galią įtakoti kūnu ir dvasia augančius ir brėstančius savo vaikus, pasaulinės ir bažnytinės bendruomenės narius, kokios niekas kitas neturi. Motina, labiau negu tėvas, labiau negu kiti šeimos nariai, labiau negu mokytojai ir draugai, labiau negu vienokia ar kitokia aplinka, su prigimtimi Dievo jai duotąja meilės galia gali kreipti savo vaikų mintis ir širdis norima kryptimi ir lemtingai paveikti jų ateities gyvenimą. Šia prasme ji yra *pirmoji ir didžioji* valstybių vadų, popiežių, vyskupų, kunigų, politikų, visuomenininkų, mokslininkų, poetų, mintytojų, vienuolynų kūrėjų, dvasinio gyvenimo vadų, šventųjų formuotoja ir auklėtoja. Ar ne gyvenimo patvirtintas faktas, kad už didžių žmonių paprastai stovi didžios motinos?

Tad savo motiniškumu bei kiek galint pilnesniu to motiniškumo atskleidimu savo gyvenime moteris gali daugiausia duoti kitiems, praturtinti bendruomenę, tautą, valstybę, Bažnyčią, žmoniją. Nėra abejonės, kad, šalia to ir kiek tam netrukdo, moteris gali ir privalo tarnauti visuomenei ir pasiekti savo pačios pilnumo, įvairiopais savo turimais talentais sėkmingai atlikdama svarbius darbus visuomeninio, politinio, ūkinio, mokslinio, bažnytinio ar kitokio gyvenimo srityse. Bet čia ji dažniausiai gali būti pavaduojama, o motinystės pareigose jos niekas negali pavaduoti ir jos įnašas žmonijai visose kitose darbo bei reiškimosi srityse bus mažesnis negu pilnai joje atsiskleidusia ir iki kiek galima didesnio tobulumo įgyvendinta motinyste.

Nuo pat pradžios Bažnyčia pripažino esminę vyro ir moters lygybę — jai "nebėra nei žydo, nei graiko: nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyro, nei moters" (Gal. 3, 28). II Vatikano Susirinkimo Tėvai, kreipdamiesi į moteris baigiantis Susirinkimui, galėjo sakyti: "Jūs žinote, kad Bažnyčia didžiuojasi, išaukštinusi ir išvadavusi moterį, šimtmečių būvyje leidusi sušvisti

A. Kezio, S.J. nuotr.

jos esminei lygybei su vyru, nežiūrint daugybės skirtingumų" (II Vat. Dok. 3, 197).

Bažnyčia ir šiandien pasisako prieš bet kokį galimą moters nuvertinimą, bet ypatingą dėmesį savo mokyme visais laikais ir dabar ji kreipė ir kreipia į moters, kaip motinos, teisių ir garbės pabrėžimą, į pagrindinių šeimos teisių gynimą bei jos pareigų šventumo iškėlimą, šeimos, kuri yra natūralus ir būtinas motinystės atsiskleidimo laukas ir dirva.

3. MOTERIS BAŽNYČIOS GYVENIME

Ir čia pirmiausia žvelkime į Mariją. Visais šimtmečiais Marijos kultas Bažnyčios gyvenime, tikinčiųjų jai rodoma pagarba ir pripažįstama galia yra visiškai išskirtinė, niekam kitam iš kūrinių neprilygstanti. Marijai skiriamoji vieta ir rolė Bažnyčios *gyvenime* laikų būvyje atitiko jos mokymą. Daugybė šventnamių, ištisa eilė švenčių liturginiuose metuose, net du — gegužės ir spalio — mėnesiai metuose, pirmieji mėnesių šeštadieniai skirti Marijos garbei. Rožančius, litanija, novenos, daugybė kitų Bažnyčios teikiamų maldų į Mariją labai aiškiai rodo, kad ir Bažnyčios gyvenime Marijai skiriama jai deranti vieta. O žmonių pamaldumas į Dievo Motiną, Mergelių Mergelę, Nekaltai Pradėtąją, Nusidėjėlių Užtarėją, visų Šventųjų Karalienę buvo ir yra tikrai toks didelis, kad kartais net atrodė perdėtas, lygus ar net nustelbiąs pamaldumą Kristui, Dievui. Jau prieš II Vatikano Susirinkimą jausta reikalas prilaikyti, ypač kai kur (lotyniškuose kraštuose) besireiškiančią jausminio elemento persvarą, sudarančią įspūdį, lyg Marija būtų statoma net aukščiau Kristaus, Dievo. Dėl to ir II Vatikano Susirinkimas ragina teologus ir Dievo žodžio skelbėjus, "ryškinant Dievo Gimdytojos kilnumą, vengti... bet kokio klaidingo perdėjimo", bet kartu ragina taip pat vengti ir bet kokio "baimingo dvasios siaurumo" (dogm. konst. Bažn. n. 67) bei pataria ir toliau laikytis Bažnyčios patvirtintų pamaldumo formų Dievo Gimdytojai gerbti. Tai atitinka sveiką tikinčiųjų nuovo-

ką. Jie jaučiasi skaudžiai pažeisti ir piktinasi, kai po Susirinkimo čia vienas čia kitas teologas ar Dievo žodžio skelbėjas neatsargiai pasisako prieš tas šimtmečiais nusistovėjusias pamaldumo formas ar ima nuvertinti net patį pamaldumą.

Tad didžiajai moterų atstovei Marijai iš tikrųjų ir Bažnyčios gyvenime buvo ir, su mažomis išimtimis, ir dabar yra skiriama ta vieta, kuri pripažįstama mokyme.

O kaip yra su tos didžiosios Moters seserimis, žemėje tebegyvenančiomis kitomis moterimis? Ar Bažnyčia iš tikrųjų ir joms skyrė ir skiria tą vietą kasdieniniame gyvenime, kurią pripažįsta savoje būtybėje — net pranašesnę už vyro — ir kurią ji skelbia ir pabrėžia savo mokyme?

Kaip žinome, visur, kur tik yra žmogaus reiškimosi, kas kita yra skelbiamasis idealas ir kas kita gyvenimo tikrovė. Ši tikrovė vis stovi žemiau. Net ir geriausiu atveju, kol esame žmonės čia, žemėje, esame tik arčiau idealo, bet ne be trūkumų. Tas pats gali būti ir yra taip pat ir Bažnyčioje, kiek ji yra žmogiška, ne tik dieviška. Į tuos trūkumus, kartais net ir perdėtai, kreipia dėmesį ir juos kelia aikštėn ypač šiandien ir Bažnyčios draugai, ir priešai.

Iš tikrųjų yra dvi pagrindinės priežastys, kodėl, kaip eilėje kitų sričių, taip ir moters vietos Bažnyčios gyvenime klausimu, mokymas daugiau ar mažiau gali skirtis nuo tikrovės.

Pirmoji, jau minėta priežastis — žmogiškojo pajėgumo ribotumas įgyvendinti tai, ką jis tiki ir skelbia. Imant visą Bažnyčią, visame pasaulyje, suprantama, kad eilėje vietų tas skelbiamasis idealas ypač gali būti pažeistas dėl to, kad vietiniai Bažnyčios atstovai, nuo kurių daugiausia priklauso tas įgyvendinimas, neatitinka Bažnyčios mokymo dėl savo žmogiško netobulumo.

Tačiau yra antra priežastis, į kurią dažnai neatkreipiama reikiamo dėmesio. Yra daug dalykų viešajame gyvenime, visai nepriklausančių nuo Bažnyčios mokymo. Ne jos tiesioginė sritis ir ne jos pareiga nustatyti, pavyzdžiui, valstybės santvarką, leisti jai įstatymus. Bažnyčia gimė tokiose politinio, valstybinio ir visuomeninio gyvenimo sąlygose, kokios tada, prieš 19 šimtų metų, buvo. Ir šiandien ji bando įsikurti kraštuose, kurių santvarka ir žmonių gyvenimo papročiai dažnai yra priešingi krikščionybei. Ir šiandien ji nori gyvuoti kraštuose, kurie, nors vardu krikščioniški, bet savo siekimais, savo dorovės bei viso žmogaus gyvenimo samprata ir kryptimi yra pagoniški. Staiga pakeisti visuomenę, politinę žmonių santvarką, jų gyvenimo būdą, jų papročius yra neįmanoma. Tai gali vykti pamažu. Čia neužtenka dešimtmečių, o kartais net ir šimtmečių. Tačiau, tik įvykus aniems pasikeitimams, tegali būti įgyvendintas ne vienas Bažnyčios skelbiamas reikalavimas, įskaitant ir moters bei vyro teisių klausimą.

Mažas pavyzdys. Niekam neateis į galvą net klausti, kodėl Kristaus laikų žmonės neskrido į mėnulį. Tik mokslo pažanga tai įgalino. Tam reikėjo keliolikos šimtmečių. Kai kas panašaus yra ir dvasinėje srityje, Bažnyčios gyvenime. Bažnyčios, kuri gali tik skelbti, tik įrodyti, tik įtikinėti, bet neturi galios pati daug ko visuomeniniame pasaulio žmonių gyvenime keisti. Gali būti puikus pavyzdys šv. Pauliaus išreikštoji mintis laiške korintiečiams (1 Kor. 14, 34): "Moterys tegul susirinkimuose tyli... kalbėti joms neleidžiama, kaip skelbia įstatymas..., nes moteriai negražu kalbėti bendruomenės susirinkime".

Norėti, kad anais laikais, anose sąlygose, prie anų papročių ir gyvenimo būdo Paulius būtų pasakęs, kaip šiais laikais mes pasakytume, būtų panašu, kaip iš jo laikų žvaigždžių tyrinėtojo norėti, kad jis jau būtų planavęs kelionę į mėnulį... Šiandien tos sąlygos visiškai pasikeitę ir vienoje, in antroje srityje. Į mėnulį jau nuskrista, o moteris, kaip ir vyras, kalba visur kitur viešajame gyvenime (nors kai kur dar ir nedrąsiai), tad visai natūralu, kad ji galėtų kalbėti ir bažnytiniame susirinkime. Pačios kultūrinės sąlygos įgalina — ir kartais net verčia — jose įsikūnijančią Bažnyčią daryti eilę posūkių, be kurių ji galėtų

likti neištikima savo pačios skelbiamam mokslui ir misijai. Ir ji tai daro (nors gal ir ne visuomet be pavėlavimo). Aiškiausias pavyzdys — II Vatikano Susirinkimas savo paskelbtaisiais nuosprendžiais, skiriamais visiems ir prieinamais visiems išleistuose to Susirinkimo dokumentuose. Jeigu visi, moką skaityti ir bent kiek daugiau išsilavinę, tikintieji, kuriuos ji laiko subrendusiais ir kuriems tuos savo nutarimus skiria, juos skaitytų, juos pažintų ir stengtųsi juos įgyvendinti, vietoj daug kur besireiškiančios maišaties, šiandien visame tikinčiųjų gyvenime būtų jaučiama žymi pažanga. Ir katalikė moteris šioje gyvenimo tikrovėje būtų arčiau jai pripažįstamo idealo. Matydama savo, kaip moters, didybę, glūdinčią ir galinčią atsiskleisti *ypač motinystėje ir pastovioje šeimoje* — Susirinkimo tai aiškiai pabrėžta — ji jas ir laikytų savo ypatinga moteriškąja vertybe bei pasididžiavimu ir už jas labiau, kaip už visa kita, kovotų. (Koks, galima sakyti, pasityčiojimas, koks nesupratimas ir nesusipratimas, kai, pavyzdžiui, čia, JAV-se, Vyriausiam teismui leidus būsimosioms motinoms visai nevaržomai atsikratyti nėštumo abortu, silpnučio, nepajėgaus apsiginti negimusio kūdikio nužudymu, už kurį kovoja daugumas įsisiūbavusių Moterų Išlaisvinimo sąjūdžio atstovių, išeina ir viešai už jį pasisako Amerikos Katalikių Moterų Sąjungos pirmininkė. Tai ne taip seniai skaitėme laikraščiuose). Pažindama sau, kaip žmogui, pripažįstamas lygias su vyru teises, katalikė moteris kartu blaiviai matytų, kur tos teisės pažeidžiamos, pavyzdžiui, nevienodu atlyginimu už tą patį darbą, trukdymu, sudarymu nepalankių sąlygų reikštis politiniame, visuomeniniame, religiniame veikime, ir už jas taip pat deramai kovotų. Šioje garbingoje kovoje visur jos būtų remiamos sąmoningų katalikų vyrų, savo sąžinę taip pat formuojančių pagal Bažnyčios vadovų mintį. Abeji pripažintų tas pačias vertybes bei skirtų joms atitinkamą vietą visų kitų vertybių eilėje. Gyvendami tuo, jie pamažu įsigytų vis didesnę "Dievo vaikų garbės laisvę" (Rom. 12, 21). Iš savo pačių patirties jie žinotų, jog "Kristus mus išvadavo, kad būtume laisvi" (Gal. 5, 1). Mus visus, moteris ir vyrus. Kad būtume laisvi nuo vergavimo piktam, visame paklusdami Dievui Kristaus Bažnyčioje. Lygiai visi — vyrai ir moterys.

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

X. PAGRYŽUVIO NAUJOKYNAS

Pagryžuvio naujokynas buvo oficialiai atidarytas 1929 m. rugsėjo mėnesio 15 dieną. Namų vyresniuoju ir naujokų magistru buvo paskirtas T. Povilas Boegneris, 1893 m. gimęs vokietis jėzuitas. Jo padėjėju buvo T. Pranciškus Ksaveras Jung. Jis tvarkė ūkį, patardavo magistrui ir rūpinosi naujokų sveikata. Klierikas Antanas Albertas, taip pat vokietis, mokė naujokus lotynų ir vokiečių kalbų. Brolis Petras Dreisewerdas globojo brolius naujokus, kepė duoną ir prižiūrėjo švarą. Brolis Juozas Jonkus rūpinosi laukais ir daržais. Brolis Jurgis Želvys virdavo valgyti ir supirkinėdavo maisto produktus. Prieš oficialų naujokyno atidarymą iš s'Heerenbergo naujokyno į Pagryžuvį buvo atkelti trys antrųjų metų klierikai naujokai: Jonas Kukta, Balys Laukaitis ir Jurgis Smilgevičius. Jie pažino naujokyno tvarką ir turėjo į ją įvesti naujai įstojusius. Jų buvo trys: kun. Pranciškus Masilionis, Kauno Kunigų Seminarijos klierikas Antanas Liuima ir Povilas Motiejaitis. Pabuvęs naujokyne keletą mėnesių, Motiejaitis pamatė, kad neturi pašaukimo ir išstojo. Broliai naujokai taip pat buvo trys: Viktoras Bartkus, Kazimieras Gecevičius ir Stanislovas Tamkvaitis. Visi gyveno antrame aukšte. Koplyčia buvo apačioje. Pirmame aukš-

te gyveno nuomininkas ir devynios šeimos. Naujokyno atidarymo dieną T. Bružikas vedė Šiluvoje misijas ir išgarsino, kad netoliese, Pagryžuvyje, buvo atidarytas naujokynas. Namo padėtį apibūdino naujokas Balys Laukaitis, dainuodamas jo paties sukurtą dainą: "Aukšti mūrai, baltos sienos, o tuos mūruos skylės vienos".[1]

Naujokų magistras T. Povilas Boegneris tiek savo išvaizda, tiek griežtu charakteriu kai kam primindavo popiežių Pijų XI. Jis buvo tikras vokiečio-prūso tipas. Nors buvo gerokai pramokęs lietuvių kalbos ir susipažinęs su lietuviais, bet vis tiek pasilikęs charakteringas vokietis, net šiek tiek palinkęs į nacizmą. Būdamas griežtas asketas, mokėdavo susivaldyti, bet vis dėlto buvo galima pastebėti, kad į lietuvius jis žiūri lyg iš aukšto, lyg juos laikydamas žemesnės rasės. Jeigu jam kas nors nepatikdavo, su naujokais kartais elgdavosi labai šiurkščiai. Naujokai į tai nekreipdavo daug dėmesio, nes manydavo, kad jis tik bando jų kantrybę ir kitas dorybes. Gal taip ir buvo. Nors jis buvo kietas ir šaltas, bet labai darbštus, tvarkingas ir pamaldus.[2]

T. Pranciškus Jung buvo gimęs 1898 m. Pirmojo pasaulinio karo metu jis buvo karininkas. Į Jėzuitų Draugiją įstojo 1920 m. Ir jis buvo tikras vokietis ir nemažas nacių gerbėjas. Pabuvęs Pagryžuvyje porą metų, jis prarado pašaukimą, buvo perkeltas į Vokietiją ir išstojo iš ordino.

Klierikas Antanas Albertas buvo malonaus būdo žmogus. Jis gimė 1903 m. Pabaigęs gimnaziją, įstojo į jėzuitų ordiną. Naujokyną atliko s'Heerenberge, filosofiją studijavo Valkenburge. Į Kauną atvyko 1927 m. ir mokytojavo jėzuitų gimnazijoje. Iš Kauno buvo perkeltas į Pagryžuvį. Ten jis mokytojavo porą mėnesių. Jis mirė Vokietijoje 1961 m.

Naujokyno dienotvarkė buvo panaši kaip ir s'Heerenberge. Atsikėlę 5 valandą ryto, naujokai apsiprausdavo, eidavo lankyti Švč. Sakramentą ir, sugrįžę į savo kambarius, mąstydavo vieną valandą. 6,30 valandą klausydavo Mišių. Po pusryčių perbėgdavo mąstymo mintis ir pasilsėdavo. 8 valandą ruošdavosi pamokoms, kurios būdavo 4 valandą po pietų. Pasiskaitę šventųjų gyvenimus, 9 valandą eidavo dirbti. Aplankę Švč. Sakramentą, eidavo klausyti magistro instrukcijų. Paskui skaitydavo Tomo Kempiečio Kristaus sekimą, padarydavo sąžinės sąskaitą ir 11,30 eidavo pietauti. Po pietų parke pasišnekučiuodavo 1 valandą, vėl aplankydavo Švč. Sakramentą, kalbėdavo rožančių ir Marijos Valandas ir eidavo į mokyklą. 6,15 valandą mąstydavo, koplyčioje sukalbėdavo Visų Šventųjų Litaniją ir 7 valandą vakarieniaudavo. 8,15 valandą magistras jiems pateikdavo mąstymo mintis rytdienai. Po to dar kartą kvosdavo savo sąžinę, pasimelsdavo koplyčioje ir eidavo gulti. Ketvirtadieniais po pietų eidavo pasivaikščioti arba į pradžios mokyklas mokyti tikybos. Sekmadieniais dienotvarkė buvo truputį skirtinga — daugiau poilsio ir laisvo laiko.

Kadangi naujokyno patalpos buvo ankštokos, T. Boegneris pakalbino nuomininką, kad išsikeltų. Šis sutiko, ir rugsėjo mėnesio pradžioje užleido savo butą tėvams jėzuitams. Nuo lapkričio 21 dienos iki gruodžio 21 dienos magistras vedė pirmųjų metų naujokams rekolekcijas. Trūkstant maisto, apie Kalėdas T. Jung pradėjo kalėdoti pas artimesnius kaimynus ir vis šį tą parsinešdavo. Trys antrųjų metų naujokai dėstė tikybą pradžios mokyklose ir gaudavo už pamoką 6 litus. Namų knygynas buvo skurdus ir susidėjo iš 2.500 knygų. Jas suaukojo keli jėzuitų vienuolynai. s'Heerenbergo naujokynas paaukojo 500 markių, kad magistras galėtų nupirkti Pagryžuviui reikalingų knygų. Vesdamas misijas įvairiose parapijose, T. Bružikas primindavo naujokyno reikalus ir surinko nemažai drobių, rankšluosčių ir pan. Skurdi buvo ir koplyčia, į kurią sekmadieniais susirinkdavo apie 500 žmonių klausyti Mišių ir pamokslo. Kadangi namuose ir laukuose buvo begalės darbų, iki metų pabaigos tik vienas tėvas galėjo vesti seselėms 5 dienų rekolekcijų kursą.

Pagryžuvio naujokynas turėjo 75 hektarų ūkį. 50 hektarų buvo dirbamos žemės, 25 hekarai pievų ir miško. Pradžioje tėvai

turėjo tik 2 arklius, 3 karves ir keletą kiaulių. Kiti gyvuliai buvo palikti Buktininkuose, nes ten buvo daugiau pašaro.

1930 metų pradžioje ant naujokyno bokšto buvo pastatytas medinis kryžius. Sausio mėnesio 7 dieną į Pagryžuvį atvyko T. Südhofas. Jis perėmė kl. Alberto pamokas ir buvo paskirtas namų dvasios vadu. Be to, jis tvarkė knygyną ir rašė namų istoriją. Kovo mėnesio 4 - 10 dienomis naujokyną aplankė T. Bley pasižiūrėti, kaip sekasi jo gyventojams. Kovo 25 dieną buvo paskelbtas valgykloje T. Generolo dekretas, kuriuo jis įsteigė Lietuvos Jėzuitų Provinciją. Velykų dieną klierikai Kukta, Laukaitis ir Smilgevičius padarė vienuolių įžadus. Tiems dviems įvykiams paminėti buvo suruošta akademija. Į balandžio mėnesio pabaigą visos Pagryžuvyje gyvenusios šeimos išsikėlė į netoli Tytuvėnų geležinkelio stoties esantį ūkį, nes tėvai jėzuitai tuo tikslu buvo sudarę su jo savininku Bielskiu sutartį. Atėjus vasarai, T. Jung nuvyko į Vokietiją ir per 2 mėnesius surinko 10.000 markių. Už tuos pinigus buvo nupirkta elekros jėgainė. Pagryžuvyje ji buvo patalpinta naujokyno rūsyje po koplyčia. Namuose buvo pradėtas vesti vandentiekis, bet tais metais nepabaigtas. Prie tvartų buvo prijungta betono kiaulidė, o už mažo upeliūkščio pastatyta vištidė. Liepos mėnesio pabaigoje naujokų magistras nuvyko į Valkenburgą provincijos pasitarimui. Rugpiūčio mėnesio 25 dieną T. Jung ir T. Südhofas padarė paskutiniuosius ordino įžadus. Pagal seną tradiciją naujokai jiems suruošė akademiją. Tais meais tėvai padėjo Šiluvos ir Kelmės klebonams. T. Südhofas nuvyko į Antalieptę ir ten apaštalavo 6 savaites. Į 1930 metų pabaigą Pagryžuvio naujokynas turėjo 3 tėvus, 6 brolius, 8 klierikus naujokus ir 17 brolių naujokų.

1931 metų vasarą Kelmės ir Liolių klebonai atliko Pagryžuvyje savo rekolekcijas. Tai buvo pirmasis rekolekcijų kursas, vestas svetimiesiems. Tais metais buvo padidinta elektros jėgainė ir kiaulidė, nupirktos kelios ūkio mašinos ir įvesta elektros šviesa. Broliai Šimkevičius ir Jonkus išdažė namą balta spalva. Klierikai naujokai dėstė tikybą 6 pradžios mokyklose. Rugsėjo mėnesį Pagryžuvyje buvo įsteigta pašto agentūra ir įvestas telefonas. Į metų pabaigą jėzuitų ūkis turėjo 10 arklių, 20 karvių, 35 kiaules, 150 vištų ir 2 avilius bičių. Lapkričio mėnesį kandidatas Edvardas Garbačauskas apsinuodijo anglių dujomis ir mirė Šiauliuose, pakeliui į ligoninę. Jis buvo palaidotas Pagryžuvio kapinėse, esančiose tarp vienuolyno ir šv. Bergmanso namų. 1931 m. Pagryžuvio naujokynas turėjo 39 gyventojus. Jų tarpe buvo naujokai Stasys Kulbis ir Jonas Raibužis. Tais metais tėvai vedė 17 kursų rekolekcijų.

1932 m. gegužės mėnesį T. Jung buvo perkeltas į Vokietiją, ir naujokų magistras turėjo perimti jo pareigas. Gegužės mėnesio 30 dieną Pagryžuvį aplankė arkivysk. J. Skvireckas. Jį lydėjo Dr. Ūsoris, arkivyskupo sekretorius, Betygalos, Tytuvėnų ir Vabalninkų dekanai, vienas Šiaulių klebonas ir kiti du kunigai. Birželio pradžioje naujokyną aplankė ir T. Kipas, provincijos vyresnysis.

Rugpiūčio mėnesį 6 pasauliečiai kunigai atliko naujokyne rekolekcijas. Joms vadovavo naujokų magistras. Rudeniop į Pagryžuvį buvo atkeltas klierikas Jonas Kubilius, tais metais baigęs filosofijos studijas Valkenburge. Naujokyne vienerius metus jis mokė klierikus vokiečių ir lotynų kalbų.

Senu papročiu, 1933 m. buvo pradėti iškilmingomis pamaldomis. Sausio 3-5 dienomis T. Masilionis vedė klierikams ir broliams trijų dienų susikaupimą, atliekamą prieš įžadų atnaujinimą. Žiema buvo labai šalta, ir sode iššalo beveik visi vaismedžiai. Visą mėnesį išgulėjusį lovoje, namų vyresnysis nusiuntė brolį Dreisewerdą į Kauną, kur jis sausio 27 dieną mirė šv. Luko ligoninėje. Jo kūnas palaidotas Pagryžuvio kapinėse. Brolių naujokų globėjo pareigas perėmė brolis Kasperavičius, geras stalius ir pavyzdingas vienuolis.

Vasario mėnesio 3 dieną Pagryžuvyje buvo pradėtas vadinamasis junjoratas. Junjoratas yra studijų metai, kuriuose naujokyną baigę klierikai eina gimnazijos

Pabėgę klierikai Pullache 1946 m. Iš kairės į dešinę sėdi: S. Gaidelis, J. Raibužis ir P. Daugintis. Stovi: A. Tamošaitis, P. Rabikauskas, V. Juodeika (išstojęs), J. Giedrys ir D. Slapšys.

kursą, nuodugniai mokosi lotynų ir graikų kalbų ir ruošiasi filosofijos studijoms. Pagryžuvyje buvo daug dėmesio kreipiama ir į vokiečių kalbą, nes ji buvo Valkenburgo kolegijoje oficiali studentų kalba.

Gavėnios metu T. Masilionis vedė misijas arba rekolekcijas. Balandžio mėnesio 19 ir 20 dieną naujokyną aplankė T. Bley. Birželio mėnesio pradžioje iš Kauno atvyko kl. Behlau su jėzuitų gimnazijos abiturientais. T. Boegneris vedė jiems 3 dienų rekolekcijas. Jos buvo užbaigtos akademija ir laužu.

Birželio mėnesio 18-20 dienomis Pagryžuvį aplankė T. Kipas. Jis pageidavo, kad klierikai geriau pramoktų lotynų kalbos. Jei bus reikalo, tuo tikslu jie galės važiuoti į Mitelsteino (Vokietijoje) naujokyną ir ten studijuoti lotynų kalbą. Jis taip pat pageidavo, kad namų vyresnysis parūpintų sergantiems ir svečiams geresnius kambarius ir įvestų centralinį šildymą.

Siunčiamas T. Kipo, liepos mėnesio 14 dieną į Pagryžuvį atvyko T. Fengeris su architektu Kopylovu. Juodu turėjo studijuoti centralinio šildymo problemą ir didesnį namų remontą, kuris buvo įvykdytas kitais metais. Kaip paprastai, liepos 31 dieną pagryžuviečiai šventė šv. Ignaco šventę (atlaidus) ir susilaukė daug svečių. Vasarą ir rudenį buvo nuimtas derlius. Rašydamas T. Generolui, T. Boegneris smulkiai išskaičiuoja, kiek ir ko užauginta.[3]

1933 metais buvo atnaujinti tvartai ir šv. Bergmanso namai. Juose įrengti naujokams 8 kambariai. Sode buvo pasodinta apie 200 vaismedžių. Be to, buvo padidinta vištidė, nupirktas elektros generatorius, kultivatorius, kelios mašinos staliui ir viena siuvėjui. Stalius padarė namams keletą baldų. Jo dirbtuvė ir kalvė buvo priestate prie koplyčios.

Namų vyresnysis suminėjo T. Generolui ir visus apaštalavimo darbus, atliktus tėvų ir klierikų. T. Masilionis vedė 12 misijų bei rekolekcijų kursų. Klierikai vadovavo 3 Angelo Sargo kuopoms ir mokė tikybos Gudelių ir Kibučių pradžios mokyklose. Tėvai pasakė 111 pamokslų, pakrikštijo du mirštančius kūdikius, 76 vaikus paruošė pirmajai Komunijai, suteikė paskutinį patepimą 16 ligonių. Finansinė namų padėtis buvo gera. Geri ir santykiai su klebonais, kuriems tėvai ne kartą padėjo. 1933 m. Pagryžuvio naujokynas turėjo 48 gyventojus: 3 tėvus, 11 klierikų, 34 brolius. Klierikų tarpe buvo Jonas Sukackas ir Kazimieras Raudeliūnas.

1934 m. prasidėjo nelaimingai. Naujokas brolis Petras Pilypavičius, įstojęs į ordiną 1932 m., prieš Kalėdas susirgo sąnarių reumatizmu, pagulėjo lovoje 10 dienų ir mirė Trijų Karalių dieną.

Žiemos metu namų vyresnysis pradėjo supirkinėti trečiojo aukšto statybai reikalingą medžiagą. Gegužės mėnesį buvo nugriauta pastogė ir pradėti statybos darbai pagal Kopylovo planus. Darbus prižiūrėjo vokietis Derscheidt. Kadangi savų jėgų neužteko, buvo pasamdyta 10 darbininkų. Rugpiūčio pradžioje trečias aukštas jau buvo po stogu. Vidaus darbai užsitęsė ilgiau.

Rudeniop šveicaras Mösch įvedė centralinį šildymą. Statybos darbai kainavo apie 25.000 litų, centralinis šildymas 30.000. Trys tūkstančiai litų buvo išleista vidaus įrengimams: elektrai, vandentiekiui ir dažymui. Šiaip 1934 m. nepasižymėjo jokiu ypatingu įvykiu. Tarp kitų kandidatų tais metais naujokyną pradėjo T. Juozas Aranauskas ir Tėvas Juozas Vaišnys. Klierikai dėstė tikybą Gudelių, Kibučių ir Burbaičių pradžios mokyklose. Dviejose mokyklose buvo įsteigti Eucharistijos Karžygių skyriai. Pagryžuvy buvo vesti 3 rekolekcijų kursai, kitur 5 kursai. Be to, tais metais T. Masilionis vedė 13 misijų. Kiti tėvų darbai buvo panašūs į praėjusių metų. Gausios ekskursijos lankė Pagryžuvio ūkį, kurį rūpestingai tvarkė brolis Pranas Gomanas.

1935 m. sausio mėnesį brolis Kasperavičius pabaigė daryti laiptus, jungiančius visus tris naujokyno aukštus. Dar prieš gavėnią T. Masilionis išvyko iš Pagryžuvio vesti misijų ir rekolekcijų. Birželio pradžioje T. Ritmeisteris atsivežė jėzuitų gimnazijos mokinių būrelį, kuriam T. magistras vedė rekolekcijas. To paties mėnesio viduryje naujokyną aplankė T. Bley. Birželio 24-27 dienomis T. Andruška vedė Pagryžuvyje rekolekcijas kunigams. Birželio pabaigoje naujokyną aplankė ir T. Kipas. Jis išgyrė statybą, švarą ir visų uolumą, nes namai ir ūkis buvo laikomi pavyzdingai.

Rugpiūčio 4 dieną numirė daug žadąs kl. Jurgis Leonavičius. Bėgdamas į tolį per klierikų sporto varžybas, jis gavo širdies smūgį ir pradėjo merdėti. Pašauktas gydytojas iš Tytuvėnų rado jį dar gyvą, bet negalėjo jam padėti. Klieriko laidotuvėse dalyvavo du jo broliai iš Prienų. J. Leonavičiaus kūnas ilsisi Pagryžuvio kapinėse.

1931 m. naujokai. Pirmas iš kairės A. Liuima, antras iš dešinės J. Raibužis, trečias iš dešinės S. Kulbis. Kiti mirę arba išstoję.

Rugpiūčio mėnesio 28 dieną iš Valkenburgo į Pagryžuvį atvyko T. Alfredas Fritzenas. 1927-1928 m. jis mokytojavo jėzuitų gimnazijoje Kaune. Pagryžuvyje jis buvo paskirtas magistro padėjėju, koplyčios rektorium, lotynų ir vokiečių kalbos mokytoju, misijonierium, namų vyresniojo patarėju ir knygų cenzorium.

Pradėjęs eiti savo pareigas, T. Fritzenas kartais atrodydavo labai draugiškas su naujokais, ne toks diktatoriškas vadovas kaip T. Boegneris, bet jis buvo beveik vaikiškai ambicingas. Buvo išlaikęs abitūros egzaminus iš lietuvių kalbos, tad save laikė dideliu lietuvių kalbos žinovu ir labai jaudindavosi, jei kas nors pastebėdavo jo lietuvių kalbos klaidą. Jis buvo taip pat didelis vokiečių patriotas. Jokiu būdu net nenorėjo sutikti, kad kryžiuočiai būtų Lietuvai kenkę. Nors T. Boegneris buvo gana griežtas, bet jis turėjo autoritetą. To negalima pasakyti apie T. Fritzeną.[4]

Spalio mėnesio 29 dieną į Pagryžuvį atvyko buvęs belgų jėzuitų provincijolas T. van de Vorst. Jis lankė naujokyną T. Generolo vardu ir jam pranešė apie pagryžuviečių padėtį, darbus ir jų rezultatus. Matyt, kad T. Generolas buvo patenkintas, nes tais pačiais metais T. Boegneriui buvo suteiktas rektoriaus titulas.

Gavęs T. Bley leidimą, spalio 30 dieną Pagryžuvį apleido T. Südhofas ir grįžo į Vokietiją taisyti sveikatos. Jis buvo visų mėgstamas dėl savo būdo ir dėl daugybės lietuvių kalbos klaidų, kuriomis prajuokindavo ne tik savuosius, bet ir visus su juo turėjusius reikalų.

1935 metais namų knygynas buvo perkeltas į geresnes patalpas, sutaisytas tvartų stogas, pastatyta brolių kandidatų valgykla, įrengta pieninė ir skalbykla, atnaujinta tvora, dirvose surinkta daug akmenų, iškasti keli nusausinimui grioviai ir išdažyti keli kambariai. Iš apaštalavimo darbų pažymėtina 26 misijos bei trijų dienų rekolekcijos įvairiose parapijose, 9 rekolekcijų kursai kunigams, mokiniams, darbininkams ir vienuolėms. Kiti darbai ėjo įprastu keliu ir tempu. Šiais metais Pagryžuvyje gyveno, mokėsi, dirbo ir apaštalavo 44 Lietuvos Jėzuitų provincijos nariai.

Pagerinę namus ir ūkį praėjusiais metais, 1936 m. tėvai jėzuitai pagal Kopylovo planus remontavo koplyčią. Vasarą, atėjus šiltam orui, buvo nugriautas koplyčios stogas ir keli mūrai, pastatyta nauja presbiterija ir visa koplyčia pakelta pusantro metro.

Antras didesnis šių metų įvykis buvo tercijato atidarymas. Tercijatas yra studijų ir askezės metai tik tėvams. Padedami T. Instruktoriaus, jie atlieka 30 dienų rekolekcijas, gilinasi į dvasinio gyvenimo klausimus, nuodugniai studijuoja ordino konstitucijas ir istoriją ir nevengia kad ir paprasčiausių fizinių darbų. Tercijatas paprastai pradedamas rudenį ir baigiamas vasarą. Kadangi Lietuvoje visi tėvai buvo užimti mokyklos darbais, todėl T. Generolas leido tėvams atlikti tercijatą vasaros atostogų metu ir jį gerokai sutrumpino. Pirmoji tercijato dalis Pagryžuvyje buvo pradėta birželio mėnesio 23 dieną ir baigta prieš naujų mokslo metų pradžią. Vadovaujant T. Bley, Pagryžuvyje atliko tercijatą T. St. Gruodis, T. K. Fulstas, T. J. Ritmeisteris ir T. A. Fritzenas.

1937 m. sausio 1 dieną trys klierikai — Juozas Aranauskas, Alfonsas Petronis ir Juozas Vaišnys — padarė pirmuosius įžadus ir oficialiai buvo priimti į Jėzaus Draugiją. Paruošęs žymesnių jėzuitų gyvenimo aprašymus lietuvių kalba, metų pradžioje magistras įsakė skaityti juos vakarienės metu. Sausio 24 dieną Kiškonių pavasarininkai prašė tėvus perimti jų kuopos vadovybę. Kadangi Tytuvėnų klebonas buvo pavydus, tėvai jiems nieko neprižadėjo.

Paskutinę sausio mėnesio dieną dėl elektros trumpmės užsidegė koplyčios pastogė. Gaisrą užgesino broliai. Vasario 4 dieną koplyčioje buvo pastatyti suolai, kuriuos padarė brolis Kasperavičius su savo padėjėjais. Gavėnios metu T. Masilionis vedė 10 misijų, o sugrįžęs namo — rekolekcijų kursą gimnazistams. Tuo tarpu T. Fritzenas nuvyko į Klaipėdą ir vedė misijas vokiečių kalba. Didžiąją savaitę koplyčioje

Tercijato tėvai: Fritzen, Gruodis, Boegner, Bley, Riethmeister, Fulst.

buvo laikomos įprastos pamaldos, o Velykų dieną pagryžuviečiai susilaukė sniego.

Balandžio 29 dieną kelių pradžios mokyklų mokiniai padarė ekskursiją į Pagryžuvį, apžiūrėjo ūkį ir pasimeldė koplyčioje. Gegužės 17 dieną taip pat ekskursijos lankė Pagryžuvį. Viena buvo jaunųjų ūkininkų, antra Tauragės mokinių. Gegužės 30 dieną Pagryžuvį apžiūrėjo Tytuvėnų pavasarininkai. Birželio 15 dieną naujokyną aplankė T. Gasiūnas, S.J. Jis buvo JAV lietuvis jėzuitas, baigė studijas Romoje, aplankė lietuvius jėzuitus klierikus Insbruke ir norėjo susipažinti su kitais lietuviais konfratrais. Birželio 19 dieną į Pagryžuvį atvyko dvi ekskursijos: Šiaulių gimnazijos mokiniai ir T. Blažio choras.

Liepos 13 dieną T. Rektorius ir T. Fritzenas nuvyko į Pašiaušę apžiūrėti senos jėzuitų kolegijos. Žmonės jiems sakė, kad bažnyčia buvo tokio pat dydžio kaip Šiluvos. Ją sugriovę rusai. Iš senos kolegijos buvo likę tik pamatai ir jėzuitų kapinės.

Turėdami atlikti antrąją tercijato dalį, liepos mėnesio 14 dieną į Pagryžuvį atvyko T. Gruodis, T. Fulstas ir T. Ritmeisteris. T. Instruktorius kažkur užtruko. T. Andruškos pageidavimu, tercijato vadovybę perėmė T. Rektorius. Liepos mėnesio 24 dieną į Pagryžuvį atvyko T. Jurgis Smilgevičius, ką tik pabaigęs teologijos studijas Valkenburgo kolegijoje. T. Andruška jį paskyrė namų ūkvedžiu, koplyčios rektorium, sveikatos prižiūrėtoju, lietuvių kalbos mokytoju, misijonierium, knygininku ir T. Rektoriaus patarėju. Sekančią dieną atvyko ir T. Sierp, tercijato instruktorius.

Pakviestas magistro, rugpiūčio 2 dieną Pagryžuvį aplankė vysk. Teofilis Matulionis. Jį lydėjo kan. Jančevskis. Lankant vys-

kupui artimas parapijas, Saudininkų, Kelmės, Lyduvėnų ir Šiluvos klebonai paprašė tėvų jėzuitų pagalbos.

Rugpiūčio mėnesio 19 dieną T. Insruktorius su tercijato tėvais paliko Pagryžuvį ir nuvyko į Kulautuvą baigti tercijatą. Tas trumpalaikis tercijatas buvo baigtas rekolekcijomis.

Vykstant manevrams, rugsėjo 14 dieną Pagryžuvyje pernakvojo 200 kareivių. Kitą dieną Pagryžuvio apylinkėse jie atliko karinius pratimus. Išgyvenęs Pagryžuvyje nuo naujokyno pradžios su trumpa pertrauka Šiauliuose, rugsėjo 28 dieną iš naujokyno į Insbruką išvyko T. Masilionis gilinti filosofijos. Prieš jį į Insbruką nuvyko kl. Petronis ir J. Vaišnys. Rudeniop pagryžuviečiai išvalė parke esantį karpių tvenkinį, pastatė šiltadaržį ir surinko nemažą derlių.[5]

Spalio mėnesio 13-17 dienomis Pagryžuvį aplankė T. Andruška. Jis buvo visuomet laukiamas ir su džiaugsmu sutinkamas. T. Andruška sugebėjo žiūrėti į gyvenimo problemas ir iš linksmosios pusės ir savo juokais pralinksmindavo naujokus.

Gruodžio mėnesio 15 dieną su naujokynu atsisveikino brolis Mykolas Andriejauskas[5] ir brolis Stasys Tamkvaitis. Jie išvyko į Mittelsteino naujokyną Vokietijoje ruoštis misijų darbams Rodezijoje, Afrikoje.

1937 m., be kitų darbų, pagryžuviečiai paruošė rūsį obuoliams, atnaujino keletą stogų, pratęsė vandentiekį iki vištidės, atnaujino elekros laidus tvartuose, padarė trūkstamų baldų, pasodino medelių ir kai kur pataisė klauzūros tvorą. Tais metais tėvai vedė 18 misijų ir 1 trijų dienų susikaupimą. Pagryžuvyje buvo du rekolekcijų kursai gimnazistams, Krakėse vienas kursas seselėms. Be to, T. Fritzenas buvo ypatingu seselių nuodėmklausiu Panevėžyje, Rokiškyje, Adamkave, Tauragėje, Šiauliuose, Biržuose, Antalieptėje ir Anykščiuose. Jis lankydavo jų vienuolynus kartą į mėnesį. Klierikai mokė tikybos Gudelių ir Kubilių pradžios mokyklose ir vadovavo ten Angelo Sargo Sąjungos kuopelėms.

1938 m. gegužės mėnesį Pagryžuvio naujokyne buvo įvestas naujas paprotys. Sekmadieniais ir per Šeštines gegužinių pamaldų metu pradėjo sakyti pamokslus klierikai. Jiems buvo gera proga parodyti savo gabumus ir prisidėti prie tėvų apaštalavimo darbo. Švenčiant šv. Ignaco šventę liepos 31 dieną, į Pagryžuvį prisirinko tiek daug tikinčiųjų, kad iškilmingos Mišios turėjo būti laikomos po atviru dangum. Nuo rugpiūčio 21 dienos iki rugsėjo 16 dienos T. Rektorius viešėjo Vokietijoje. Sugrįžęs į Pagryžuvį, papasakojo naujokams kelionės įspūdžius ir iškėlė nacių nuopelnus. Kai kam tai labai nepatiko.

Rugpiūčio 21 dieną naujokyną pradėjo 7 naujokai. Jų tarpe buvo Povilas Rabikauskas, dabartinis Gregorijaus universiteto istorijos fakulteto dekanas, Stasys Riūkas, vėliau tapęs protestantų dvasiškiu, Vincas Pupinis, dabar apaštalaująs rusų tarpe Sao Paulo mieste, ir Jonas Giedrys, dabartinis Montevideo lietuvių jėzuitų parapijos klebonas.

Spalio mėnesio 10-24 dienomis Pagryžuvį lankė T. Andruška. Tie ordino konstitucijų numatyti metiniai provincijolo apsilankymai davė jam progos susipažinti su atskirų narių reikalais, spręsti einamus namų klausimus ir susidaryti visos provincijos vaizdą, kad galėtų ją tinkamai valdyti. Svarbesniais reikalais provincijolas atsiklausdavo konsultorių nuomonės.

Neturėdami pinigų, 1938 m. tėvai jėzuitai Pagryžuvyje galėjo atlikti tik šiuos būtinus darbus: pastatyti cemento laiptus į bokštą, išpilti cementu virtuvės ir verandos grindis, apkalti kiaulių tvarto sienas lentomis, sutaisyti klojimo stogą, pasodinti parke apie 10.000 liepelių ir pakeisti keletą generatoriaus dalių. Taupumo sumetimais jie pradėjo kūrenti virtuvės krosnį malkomis.

Dvasiniai tėvų ir klierikų patarnavimai buvo panašūs į praėjusių metų.

Kilus antrajam pasauliniam karui, T. Boegneris, rašydamas namų istoriją, nepamini jokių ypatingų nuotykių, įvykusių Pagryžuvio naujokyne. Tais metais namuose gyveno 6 tėvai. T. Rektorius ėjo senas savo pareigas ir nuo 1936 m. mokė graikų kal-

Atremontuotas Pagryžuvio naujokynas

bos vyresniuosius klierikus. T. Juozas Juškevičius buvo namų ūkvedys. T. Fritzenas administravo finansus. T. Romualdas Blažys ten atliko savo tercijatą. Ištremti iš Insbruko, T. Bružikas ir T. Masilionis Pagryžuvyje baigė teologijos studijas. Brolių buvo 12, klierikų 14, brolių naujokų 9. Niekas sunkiai nesirgo ir niekas nemirė. Trys klierikai dėstė tikybą Kubilių, Medingėnų, Gudelių ir Pumpurų pradžios mokyklose, o tėvai talkininkavo Kelmės, Tytuvėnų, Šiluvos, Saudininkų ir Liuolių parapijose. Naujokyne tėvai vedė 2 kursus rekolekcijų, svetur 7. Be to, įvairiose parapijose buvo vesta 30 misijų, 3 trijų dienų ir 3 dviejų dienų susikaupimai.

Okupavę Lietuvą 1940 m., komunistai įsakė tėvams jėzuitams palikti Pagryžuvį. Kadangi ir Kauno Jėzuitų Gimnazija buvo atimta, T. Andruška neturėjo kur apgyvendinti pagryžuviečių. Todėl jis paprašė brolius grįžti pas tėvus ar gimines, o klierikus jis apgyvendino Kauno jėzuitų bažnyčios pastogėje, kur jie tęsė savo darbą. Tuo tarpu komunistai atremontavo naujokyną ir pavertė jį sanatorija. Keli broliai galėjo pasilikti Pagryžuvyje sanitarais arba dirbti ūkyje.

Atėjus vokiečiams į Lietuvą 1941 m., tėvai grįžo į Pagryžuvį. Nežinia, kiek jų buvo pradžioje, bet 1942 m. vasarą ten gyveno T. Andruška, T. Dambrauskas, Lenkijos lietuvis, ir T. J. Juškevičius. Išvykus T. Boegneriui į Vokietiją, T. Dambrauskas perėmė jo pareigas. Be to, Pagryžuvyje buvo 13 brolių, 2 klierikai, 1 kandidatas į brolius ir 10 lenkų tėvų. Pabuvęs keletą savaičių, vienas klierikas išstojo, bet paskui į naujokyną įstojo dar 4 klierikai ir 3 broliai. Išvykus T. Dambrauskui į Šiaulius, naujokų magistru tapo T. Danyla, o T. Juškevičių pakeitė T. J. Kukta.

Okupuojant Sovietams Lietuvą 1944 m., naujas Provincijolas T. St. Gruodis pasiuntė naujokus namo. Tėvai ir broliai pasiliko Pagryžuvy, o 6 klierikai poriniu vežimu

MENAS MENUI

Menas menui yra aukščiausia savimylumo rūšis.
Tai trupučiuką kvepia narcizmu.
Vienas vaizdas praeina,
ir kitas vaizdas praeina,
ir trečias vaizdas praeina,
ir nė vienas jų atminty nepalieka ženklo.
Kai negali rašyti,
tai geriau nerašyk.
Geriau susirask kur nors ramią ir nuošalią vietą sodo vienatvėje
ir ilsėkis.
Taip bus geriausia.
Antra vertus,
jeigu ir nieko neparašysi,
tai dėl to nebus niekam nuostolio,
nes žonglieriavimas žodžiais
yra tuščias,
pigus
ir labai neskoningas dalykas.
Visa tai aš rašau tiktai tau,
mano senas bičiuli,
mano mielas ir mano senstantis Vladai Šlaitai.

✠ ✠ ✠

pasuko į Telšius ir spalio pradžioje atsidūrė kunigų seminarijoje studijuoti filosofiją. Pačią įžanginę mokslo metų dieną reikėjo vėl bėgti. Telšiuose atsiradęs T. Fulstas parūpino jiems ir visiems kunigų seminarijos auklėtiniams vokiečių karinės valdžios liudijimus, jog gali netrukdomai vykti į Eichstätą. Šeši jėzuitai klierikai pervažiavo sieną ties Kretinga ir dėl sąmyšio išsisklaidė. Bet spalio pabaigoje jie įvairiais keliais ir įvairiomis priemonėmis atvyko į Pullachą prie Müncheno ir rado ten dar 5 lietuvius jėzuitus klierikus.[7] Pullache buvo Pietų Vokietijos Provincijos kolegija, kurioje buvo dėstoma filosofija ir teologija.

Nors Pagryžuvio naujokynas dabar uždarytas, bet jis pasiekė savo tikslą. Jame brendo antroji lietuvių jėzuitų karta, kuri šiandien apaštalauja keturiuose kontinentuose: Europoje, Azijoje, Afrikoje ir Amerikoje.

1. Žinios gautos iš T. A. Liuimos.
2. Taip apibūdino T. Boegnerį T. Vaišnys ir T. Raudeliūnas.
3. Pagryžuvio Historia domus 1933 m., 5 p.
4. Taip apibūdino T. Fritzeną T. Vaišnys.
5. 260 centnerių rugių, 103 cent. kviečių, 250 cent. miežių, 300 cent. avižų, 1650 cent. bulvių, 4500 runkelių, 135 vežimus šieno, 170 cent. kitokio pašaro, 180 vežimų šieno. Palyg. Pagryžuvio Historia domus, 1937 m., 8 p.
6. Lenkijos generolas Vladislovas Anders, pasižymėjęs kovose per antrąjį pasaulinį karą Italijoje, buvo brolio Andriejausko dėdė.
7. Žinios apie Pagryžuvio naujokyną vokiečių okupacijos metu gautos iš T. A. Tamošaičio, S.J.

TIKĖJIMAS IR MEILĖ

JUOZAS PRUNSKIS

Kartą Paryžiaus parodoje buvo išstatytas baskų dailininko Maxime Real paveikslas, vaizduojąs Kristų, nešantį ant savo pečių kryžių. Kristus atvaizduotas ne suvargęs, krintantis, o su kryžiumi žygiuojąs, lyg pergalės triumfe. Tolimesnė paveikslo dalis paaiškina, kodėl Išganytojas toks maloniai ryžtingas: aplink jį daugybė vyrų, moterų, jaunimo, vaikų, kunigų, vienuolių, darbininkų, karių, mergaičių. Visi jie eina drauge su juo į Golgotą, pasiryžę aukotis. Visi jie siūlo savo pečius Kristui padėti kryžiaus naštą nešti. Tikėjimas jiems duoda ryžto ir įkvėpimo.

Tikėjimas yra toks didelis įnašas ne tik atskiram žmogui, bet ir visai žmonijai. Poezijos genijus Goethe savo veikale "Israel in der Wueste" rašė: "Svarbiausias dalykas žmonijos istorijoje, nuo kurio ir kiti dalykai priklauso — tai susidūrimas tarp tikėjimo ir netikėjimo... Kiekvienas laikotarpis, kai tikėjimas vyrauja, yra šviesus, iškilus ir vaisingas ir to laikotarpio žmonėms, ir ateities kartoms". Tai savaime suprantama. Tikėjimas nustato gaires ir atneša jėgos bei ryžto eiti tuo pasirinktuoju gėrio keliu. Tikintis ir tikėjimu gyvenantis žmogus, kaip tos asmenybės minėtame paveiksle, yra skubus padėti savo artimui nešti kryžių. Tuo jis padeda ir pačiam Išganytojui atpirkimo misijoje. Tai paliudijo ir kompozitorius Chopinas, kai, paskutinės ligos metu atlikęs išpažintį, pasakė: "Dabar aš esu prie laimės šaltinių".

Tikėjimas būna žmogui parama kaip tik pačiomis tamsiausiomis gyvenimo valandomis. Vengrų rašytojas Tihamer Toth savo knygoje "Didysis Išganytojas" cituoja 11 metų lovoje išgulėjusios sergančios moters laišką: "Baisūs likimo smūgiai mane užgulė. Aš viską praradau: savo tėvus, savo mylimą ir mylintį sužadėtinį, visas medžiagines vertybes. Tapau tikra neturtėle. Ir kai aš galvojau, kad jau viskas prarasta, ką tik buvo galima prarasti, tada mane užgulė ilga liga su baisiais kūno skausmais. Turėjau pakelti rimtas operacijas, kurių kiekviena mane sugrąžino nuo mirties vartų, bet nepakeliamų skausmų kaina. Ištisais metais aš gulėjau ligoninėje, tarp visiškai svetimų, be namų, be jokių pajamų. O vis dėlto aš jaučiuosi turtinga, nes suradau sielos ramybę ir pasitenkinimą, kurio neturėjau savo gerovės laikais. Aš radau Kristų, kuris dėl mūsų, dėl kenčiančių mirė ant kryžiaus. Mirė dėl mūsų, kurie išmokome kantriai kentėti su pasiaukojimu, su nuolankiu pasitikėjimu Dievu. Mes jau nebeklausiame, kodėl turime kentėti, bet darome kryžiaus ženklą, pasivesdami Dievo valiai".

Tikinčiam žmogui atsiskleidžia didžioji Išganytojo aukos prasmė. Ją mums nors iš dalies gali išryškinti kad ir toks palyginimas. Romos istorikas Svetonijus pasakoja apie seną karį, kuris buvo iškviestas į teismą. Jis paprašė, kad pats Cezaris jį lydėtų į Forumą, kur jis turėjo būti teisiamas. Cezaris buvo nustebintas šitokio drąsumo. Nematydamas reikalo pats eiti, vis dėlto jis norėjo parodyti savo geraširdiškumą ir pasakė, kad jis ką nors pasiųsiąs savo vieton. Karys, tai išgirdęs, prabilo: "Cezari, kai kovoje aš pamačiau, kad ietis gali tave perverti, aš nesiunčiau ko nors kito tavęs apginti". Ir kai veteranas parodė žaizdos randą, gautą ginant Cezarį, tai sujaudino valdovą. Kristaus atpirkimo žaizdos taip pat turi panašiai kiekvieną mūsų paveikti ir uždegti naujam dvasinės meilės gyvenimui. Mes tada būsime panašūs į dailininką William Achterman, kuris, tapydamas paveikslą "Nuėmimas nuo kryžiaus", nupiešė ir save, kaip vieną iš mokinių, stovintį prie kryžiaus ir traukiantį vinį iš Viešpaties kūno. Kai dailininką kažkas paklausė, kodėl jis save čia taip nupiešė, jis atsakė: "Gausūs nusikaltimai tokių žmonių, kaip ir aš, su-

varė nesuskaitomą daugybę vinių į Viešpaties kūną. Atėjo laikas jas ištraukti".

Tikėjimu gyvenąs žmogus taip pat pagalvos, kaip jis galėtų ištraukti vinį, žeidžiančią Išganytojo kūną, ir kaip jis galėtų ištraukti dygų spyglį, žeidžiantį artimo širdį. Garsusis anglų kardinolas Newman galėjo pasakyti: "Aš niekada nenusidėjau prieš tikėjimo šviesą". Kokia palaima būtų ir mūsų sielai, jei galėtume pasakyti, kad mes niekada neveikėme prieš sąžinės šviesą, prieš savo įsitikinimus, prieš savo dorovės sąvoką.

Dailininkė Jean Berand nutapė paveikslą, vaizduojantį Kristų, nešantį kryžių į Kalvarijos kalną. Šalia to kelio — dvi skirtingos minios: meilės ir neapykantos. Atjaučiančiosios žmonijos pusėje atvaizduotas mirštąs senelis, atrėmęs galvą į kunigo krūtinę; kunigo ištiesta ranka rodo Kristų. Netoliese sužeistas karys, surišta kraujuojančia galva, tiesia maldoje sunertas rankas į Kristų. Toliau — klūpantis darbininkas, du našlaičiu laikanti vienuolė ir kiti Kristų mylinčiųjų vaizdai. Bet kitoje pusėje dailininkė atvaizdavo neapykantą degantį žmogų, taikantį smūgį į Kristų. Juodu šydu prisidengusi Neapykanta skatina darbininką mesti akmenį į nešantį kryžių Kristų. Ten stovi ir kiti įtužę žmonės, grasindami Kristui. Taip pat matyti ir jaunuolis su įtartina moterimi po ranka. Abudu tyčiojasi iš Kristaus.

Tai dvi minios, kurių viena šaukia Hosanna, o kita — Nukryžiuok jį! Jos gyvos ištisais šimtmečiais. Klausimas — į kurią dabarties žmogus įsirikiuoja. Laimingi tie, kurie gali pakartoti žodžius, pasakytus šv. Teresėlės prieš pat savo mirtį. Šalia stovinčioms seselėms atrodė, kad jos lūpos sujudėjo. Jos ją paklausė, ką ji sakanti Jėzui. Mirštančioji ištarė: "Aš nieko jam nesakau — aš tik jį myliu!"

Ryžtingasis kovotojas už Airijos laisvę Danielius O'Connell į savo testamentą buvo įrašęs: "Savo kūną skiriu Airijai, savo širdį — Romai, savo sielą — Dievui". Jis suminėjo visus pagrindinius idealus, kurie buvo jam gyvenimo įkvėpimas ir vadovas. Tikėjimo šviesa rodo, kad šie idealai turi pasilikti gyvenimo pagrindu ir dabarties žmogui.

Lenkijos karalius Boleslovas ant savo krūtinės visada nešiojo savo tėvo paveikslą. Prieš pradėdamas kokį svarbų veiksmą, jis žvelgdavo į tėvo atvaizdą, tardamas: "Už jokią pasaulio dovaną nenorėčiau daryti to, kas būtų neverta tavo akyse". Nešioti Dievo paveikslą savo širdyje ir jausti, kad nedarysime nieko, kas jį įžeistų, yra ir dabarties žmogaus uždavinys.

Aukštos dvasinės kultūros žmogaus neišmuša iš vėžių nė pačios nepalankiausios aplinkybės. Prisimename graikų filosofą Sokratą, kuris turėjo piktą žmoną Ksantipę. Kartą visai be priežasties ji ėmė bartis ir dundėti, kaip perkūnas. Sokratas, nenorėdamas veltis į barnius, išėjo iš trobos. Žmona jį išsivijo ir išpylė ąsotį vandens ant galvos. Sokratas ramiai pasakė: "Aš taip ir maniau, kad po perkūnijos ateis ir lietus".

Panašaus ryžtingo taurumo pavyzdžių mes aptinkame ir savo istorinėse asmenybėse. Vienu metu švedai paėmė nelaisvėn kunigaikštį Joną Vazą ir pasmerkė kalėti iki gyvos galvos. Jo žmona Kotrina Jogailaitė, pasiekusi Švedijos karalių, paprašė, kad ir jai leistų drauge su vyru kalėti. Karalius paklausė, ar ji žinanti, kad jos vyras niekada saulės nebematys, kad jį laikys ne kaip kunigaikštį, o kaip sukilėlį prieš karalių. Jogailaitė atsakė, kad visa tai žinanti, bet ar jis bus laisvas, ar kalinys, ar bus kaltas, ar nekaltas, jis yra jos vyras. Karaliui tai padarė įspūdį. Nenorėdamas moters kančios didinti, jis gundė, kad su sukilėlio pasmerkimu dingsta ją saisčiusieji ryšiai — dabar ji esanti laisva. Jogailaitė nusimovė nuo piršto žiedą ir parodė jame įgraviruotus žodžius: "Mors sola" — tik viena mirtis juodu tegali išskirti. Ir Jogailaitė drauge su vyru užsidarė už kalėjimo sienų, skaidrindama jo vargingą likimą per septyniolika metų, kol mirė Švedijos karalius. Tada Jonas Vaza atgavo laisvę.

Tai gali padaryti tik aukšto taurumo asmenybės, kurioms tokios jėgos suteikia ti-

kėjimas. Karalius šv. Vaclovas mėgdavo ir žiemos metu klampoti per sniegą, lankydamas bažnyčias. Nešildomam tokia ugnimi palydovui tai darėsi per sunku ir jis prasitarė apie šaltumą, brendant per sniegą. Šv. Vaclovas jam patarė statyti kojas į jo pramintas pėdas — tai būsią lengviau ir šilčiau. Ir šio laiko žmogaus gyvenimo kelionėje pastangos savo kojas taikyti į taurių asmenybių pramintas pėdas ir į paties Kristaus pramintą taką gali įnešti daug vidinės šilimos.

Toji vidinė šilima ypač bus stiprinanti tomis paskutinėmis valandomis, kai kūnas ims šalti gyvenimo vakarą. Šv. Pranciškus Ksaveras, mirdamas toli nuo tėvynės vienoje saloje prie Kinijos, galėjo pasakyti: "Tavyje, Viešpatie, turiu viltį. Nebūsiu apviltas amžinybėje!" O šv. Karolis mirties patale kalbėjo: "Ecce venio — štai ateinu!" Didysis žmonijos geradarys šv. Vincentas Paulietis mirė su žodžiais lūpose: "Tegul manyje išsipildo jo šventoji valia!" Šv. Andrius Avelino, pajutęs artėjančią mirtį, pasakė: "Artinsiuos prie Viešpaties altoriaus!"

Tai vis gražūs pavyzdžiai tų taurių asmenybių, kurios sėmė jėgų iš tikėjimo, kurias stiprino meilė.

REKOLEKCIJOS MILFORDE

BR. PETRAS KLEINOTAS, S.J.

Šv. Ignacas Loyola, jėzuitų ordino įsteigėjas, 1521 m. kare su prancūzais buvo sužeistas — granatos skeveldra jam sulaužė koją. Gydydamasis ligoninėje, perskaitė Kristaus ir šventųjų gyvenimus. Iš tų knygų suprato, kad ir šventieji buvo labai kilnūs žmonės, nepaprastai drąsūs riteriai, verti pagarbos didvyriai. Kuo daugiau tas knygas skaitė, tuo ryškiau jam švito Kristaus Karaliaus ir jo karalystės idealas.

Pasveikęs Ignacas keliavo į artimiausią Marijos šventovę — Monserrato benediktinų bažnyčią, kurioje ilgas dienos ir nakties valandas budėjo, meldėsi, pagaliau padėjo prie Marijos altoriaus savo riterišką kardą, o mulą, kuriuo čia atjojo, padovanojo benediktinams, atliko viso gyvenimo išpažintį, savo rūbus pakeitė į elgetos rūbus ir iškeliavo į Manresos miestelį, esantį už 12 mylių. Čia jis išbuvo beveik ištisus metus, kasdien dalyvaudamas mišiose ir apie 7 valandas praleisdamas maldoje. Likusį nuo maldos laiką sunaudojo ligonių lankymui ir elgetavimui sau bei vargšams maisto.

Savo dvasios pergyvenimus, mintis ir idėjas Ignacas rūpestingai užsirašydavo. Iš tų užrašų palengva vystėsi "Dvasinių lavinimų" (rekolekcijų) knygelė. Tuose jo užrašuose buvo labai sutrauktai pažymėtos pagrindinės krikščionybės tiesos: Dievas — sutvėrėjas, nuodėmė, pragaras, dangus, Išganytojas — Kristus Karalius ir jo karalystė, už kurią žmonėms reikia kovoti. Prie tų mąstymų jis dar iš savo praktikos pridėjo įvairių nurodymų ir patarimų siekiantiems dvasinio tobulumo.

Ta Ignaco rekolekcijų knygelė pirmą kartą buvo išspausdinta 1548 m., kai jis jau buvo savo įsteigto jėzuitų ordino generolas. Visi pirmieji jėzuitai buvo laimėti ir išauklėti Ignaco rekolekcijų instrukcijomis, idėjomis ir dvasia. Kaip iš mažos gilės išauga plačiašakis ąžuolas, taip, galima sakyti, iš tos mažos knygelės išaugo ir jėzuitų ordinas, pats didžiausias iš visų vienuolijų.

Kiekvienas į jėzuitus stojantis kandidatas turi atlikti vieno mėnesio rekolekcijas. Tos rekolekcijos yra pagrindinis kandidato tinkamumo bandymas. Jos yra ir visiems jėzuitams pagrindinė dvasios palaikymo bei ugdymo priemonė. Kiekvienas jėzuitas kartą metuose turi atlikti aštuonių dienų rekolekcijas. Nuo jų atlikimo daugiausia priklauso jėzuitų darbo bei veiklos sėkmė.

Baigę mokslus, jėzuitai kunigai dažniausiai atlieka savo metines aštuonių dienų rekolekcijas privačiai, o klerikai ir broliai — grupėmis, vadovaujant prityrusiam rekolekcijų vedėjui. Tad ir aš, kai tik pramokau Amerikoje anglų kalbos, kasmet dalyvauju bendrose brolių rekolekcijose. Šiais metais tokios rekolekcijos buvo rugpiūčio 6-14 d. Milforde, Ohio, netoli Cincinnati miesto. Šiose rekolekcijose dalyvavome mudu su

broliu Jurgiu Janeliūnu. Milfordas yra apie 300 mylių nuo Čikagos. Beveik 100 akerių parke, ant aukšto mažosios Miami upės kranto, 1928 m. buvo baigti statyti Čikagos jėzuitų provincijos naujokyno rūmai, kurie gali sutalpinti apie du šimtu asmenų.

Įvažiavus pro vartus, atsiveria medžių ir krūmų šešėliais išmargintas nuostabiai gražus vaizdas. Rūpestingi broliai jėzuitai dešimtmečiais čia sodino ir globojo įvairiausius medžius ir krūmus, vingiavo kelius ir takus. Brolių jėgas palengva silpnino senatvės našta, ir vieną po kito Viešpats pasišaukė pas save šimteriopai atlyginti už jų darbą ir pastangas, tarnaujant kitiems. Jų kūnai dabar ilsisi šio parko kalnelyje, paženklinti granito paminklėliais su vardu, pavarde, gimimo, vienuolynan įstojimo ir mirties datomis. Čia jau palaidota netoli šimto jėzuitų: 75 kunigai, 14 brolių ir 3 klierikai.

Prieš keliolika metų šie jėzuitų naujokyno namai buvo pilni šv. Ignaco skelbtais idealais susižavėjusio jaunimo. Čia "treniravosi" dvasinio gyvenimo srityje ir keli lietuviukai: Algimantas Kezys, Kęstutis Trimakas ir Kęstutis Žemaitis. Virgilijus Kaulius čia baigė pasiruošti jėzuito brolio profesijai. Kai kurie mūsų tėvai čia buvo atvykę pasimokyti anglų kalbos. Dabar, sumažėjus pašaukimams, naujokyno namus nupirko kelios Cincinnati miesto katalikų parapijos ir kitų religijų bendruomenės savo senelių poilsiui. Dabar čia gyvena apie 130 įvairių tikybų senelių.

Namų priekyje tebėra didinga laiminančiomis rankomis Kristaus Karaliaus statula. Kitoje parko pusėje 1952 m. buvo pastatyti rekolekcijų namai vyrams. Šiais namais daugiausia naudojasi vyrai, susiorganizavę į "Men of Milford Jesuit Retreat League". Šie vyrai Cincinnati miestą ir apylinkes yra pasidalinę kvartalais. Kiekvienas kvartalas turi savo "leitenantą" su pagalbininkais, kurie įsipareigoja ne tik patys bent kartą metuose Milforde atlikti rekolekcijas, bet surasti ir naujų rekolektantų. Čia per metus rekolekcijas atlieka apie 2000 vyrų. Be to, prieš penkerius metus buvo pastatyti ir jaunimui rekolekcijų namai "Loyola Retreat House". Labai moderni koplyčia — pagal naujausią šių dienų jaunimui pritaikytą liturgiją... Kiek jaunimo čia per metus atlieka rekolekcijas, nepasiteiravau.

Vyrų rekolekcijų namų aplinka papuošta Kristaus, Marijos ir šventųjų statulomis, pakelėje kryžiaus kelių koplytėlės. Lietingos šių metų vasaros dėka visa augmenija tebežaliavo be jokio gelstančio lapo. Šventą tylą bei ramybę paįvairindavo tik giesminink ai paukšteliai. O paukščių čia begalės. Štai ten medžių kamienus stuksena genys, čia mažų balandėlių porelė taku stripinėja, o ten vėl rabiniukai panašiu balsu į Lietuvos lakštingalas gieda. Tačiau bene gražiausias Amerikos paukštis, tikras gamtos papuošalas — tai raudonspalvis kardinolas. Jis, arti mano lango ąžuole tupėdamas, tai cik, cik cik dzūkiškai ciksėdavo, tai raliuodavo ir švilpaudavo, lyg Lietuvos laukų piemenėlis.

Broliams rekolekcijų vedėjai paprastai parenkami prityrę jėzuitai, žodžiu ir pavyzdžiu žymūs dvasinio gyvenimo mokytojai. Įžanginę konferenciją dažnas pradeda komplimenu, kaip mielai priėmęs kvietimą vesti broliams rekolekcijas, kokia esanti dvasiai atgaiva su mielais broliais pabendrauti... Atsimenu, 1967 m. rekolekcijos Wisconsin jėzuitų provincijos viloje Waupaca buvo istorinės — pirmasis žmogus tada nužengė ant mėnulio. Kažkaip gūdu buvo tą vaizdą stebėti televizijoje ir nuo verandos matyti jau žmogaus "apgyvento" mėnulio pilnatį...

Neeilinis buvo ir tų rekolekcijų vedėjas: buvęs kariuomenės kapelionas, pasižymėjęs rekolekcijų specialistas. Į pirmą konferenciją jis atėjo su chalatu ir su pypke dantyse. Kalbėjo itin gyvai ir praktiškai, nepaleisdamas pypkės cibuko iš dantų. Gal dėl drėgmės tabakas gerai jam nedegė — po poros dūmų užgesdavo. Tada jis vėl degtuką brūkšt, pypkę paft, paft, bet visa tai jam nė kiek netrukdė mums perteikti gilių rekolekcijų minčių. Tik septintos rekolekcijų dienos priešpiečiu jį ištiko kažkoks smūgis. Pašaukta greitoji pagalba išvežė į

ligoninę, ir mes vieni turėjome baigti rekolekcijas.

1972 m. vėl važiavau rekolekcijų į Waupacą. Tai yra tikrai graži vila, stovinti miške ant sąsiauriais ir kanalais sujungtų ežerų kranto. Rekolekcijų vedėjas buvo jaunas, labai modernus. Konferencijose nevengė paliesti šių dienų naujovių. Kai paminėjo tariamus evangelijų "mitus", kai kurie senesnieji broliai karštokai reagavo... Vedėjas pasijuto papiktinęs "mažutėlius" ir visus nuoširdžiai atsiprašė.

Šių metų rekolekcijų vedėjas buvo aukštas, lieknas, asketiško veido, jau baltaplaukis. Kalbėjo gyvai, greitai, daugelio žodžių galūnes palikdamas už dantų. Dėl to mudu su broliu Jurgiu prislinkome arčiau, kad galėtume geriau suprasti. Beveik kiekvienoje konferencijoje pabrėžė, kad gyvename ir atliekame rekolekcijas 1973 metais, t. y., esame šio amžiaus žmonės, bet apie šio meto naujenybes beveik nė žodžiu neužsiminė. Tačiau šv. Ignaco rekolekcijų mintis dėstė labai nuoširdžiai, gyvai ir įdomiai.

Rekolekcijose dalyvavo 18 brolių, suvažiavusių iš kelių provincijų. Beveik visi buvo matyti jau kitose rekolekcijose. Daugumas jau pergyvenę kapą metelių. Vienas kitas galvą žemyn palenkęs, lyg žiūrėtų, kur teks prigulti pomirtiniam poilsiui. Visi jie pasiaukoję Jėzaus Draugijos idealams, užgrūdinti savęs išsižadėjimo, darbo ir maldos praktikomis. Jauniausias buvo brolis Wayne Welling, pasipuošęs elegantiška barzdele ir ūsais, drauge su V. Kaulium 1968 m. Milforde gyvendamas, studijavo mechaniką, paskui Kent State universitete baigė kūno kultūrą ir biologiją. Dabar mokytojauja jėzuitų kolegijoje Toledo mieste. Jis muskulingas sportininkas — ir per rekolekcijas praktikavo ristele bėgimo sportą. Su V. Kaulium juodu buvo geri draugai, tik dėl skirtingos galvosenos jųdviejų keliai išsiskyrė.

Žolinės išvakarėse baigėsi mūsų rekolekcijos, o kitą dieną jau grįžome į savo buveines toliau dirbti Dievo garbei ir žmonių gerovei.

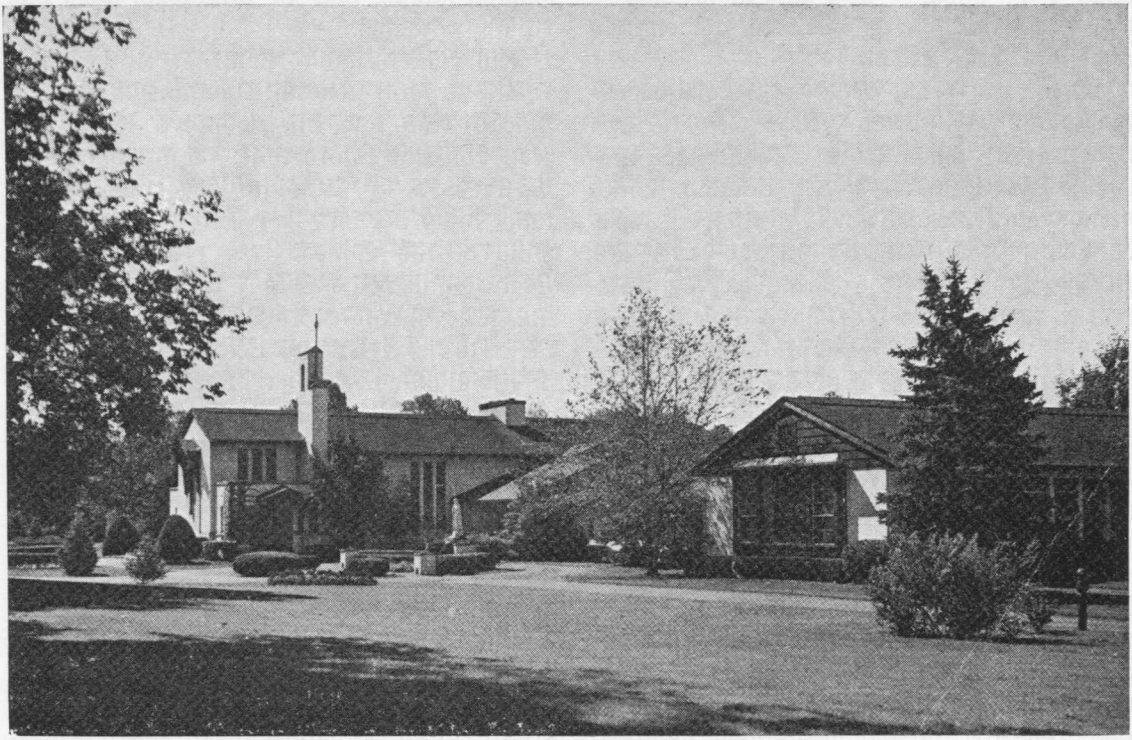

Milfordo rekolekcijų namai

Kūdikis susipažįsta su pasauliu

A. Augustinavičiūtė

Paklauskite bet kurių tėvų: kuris vaiko gyvenimo laikotarpis nulemia intelekto vystymąsi? Atsakys įvairiai, bet mažai kas nurodys laiką tarp dešimties mėnesių ir pusantrų metų.

Harvardo universiteto mokslininkai, tirdami priešmokyklinio amžiaus vaikų intelekto lygį, nustatė, kad tuo metu motina turi didžiausią įtaką būsimos asmenybės savybių formavimuisi.

Iš pradžių prof. White ir jo kolegos neįtarė, kad pagrindiniu tyrimo objektu taps kūdikiai tarp dešimties ir aštuoniolikos mėnesių. Mokslininkus tiesiog domino, kodėl vieni vaikai mokosi gerai, o kiti yra nepažangūs. Kitais žodžiais tariant, kas, dar prieš vaikui įstojant į pirmą skyrių, nulemia jo pažangumo lygį. Buvo atrinktos dvi vaikų nuo trejų iki šešerių metų amžiaus grupės. Į pirmąją grupę "A" įjungti išimtinai gabūs vaikai (imtas domėn ne tik jų pribrendimas mokslui, bet ir mokėjimas bendrauti su kitais vaikais). Į antrąją grupę "B" pateko vaikai, kurie mokykloje neabejotinai buvo nepažangūs.

Judrumu vaikai nesiskyrė. Skyrėsi intelekto lygiu ir socializacijos lygiu. Pavyzdžiui, "A" grupės vaikai žinojo, kaip kreipiamasi į suaugusius, kai reikalinga jų pagalba ar kokia nors informacija, jie galėjo numatyti savo poelgių rezultatus; sugebėjo mintyse susidaryti planą, kad po to jį įvykdytų, mokėjo reikšti žodžiais sudėtingas mintis.

Netrukus tyrinėtojai padarė jiems patiems netikėtą išvadą — skirtumas tarp grupių susidarė dar gerokai prieš sueinant trejiems metams. Po to dėmesį perjungė nuo vienerių iki trejų metų. Pagrindiniu tyrimų objektu tapo vaiko pasaulio sudėtinės dalys, jo komponentai. Mokslininkus domino, kaip dažnai motina kalba su mažyliu, kaip skatina ir ką draudžia.

Per dvejus metus surinkta gausybė medžiagos apie keturiasdešimties motinų vaikus ir pagaliau rasta amžiaus riba, nuo kurios "A" ir "B" grupių vaikų intelektų vystymasis nuėjo kitu keliu. Jau dvimečiai akivaizdžiai skiriasi. Būtent, laikotarpyje tarp dešimties mėnesių ir pusantrų metų vyksta kai kas svarbaus, kas nulemia tolesnį intelekto vystymąsi.

Šiuo metu kūdikio gyvenimas ryškiai keičiasi. Mažylis pradeda vaikščioti, "keliauja" po namus, viskuo domisi. Tuo pat metu pradeda suprasti kalbą. Motinai tai sunkus laikas: nuo jos priklauso, koks bus vaikas paaugęs.

Kai vaikui vieneri metai, jis pradeda pažinti jį supantį pasaulį. Daugiau kaip penktadalis viso nuo miego laisvo laiko praeina renkant informaciją paprasto stebėjimo metodu, t.y. įsmeigus žvilgsnį į daiktą, tarsi būtų norima jį įsiminti. Pavyzdžiui, metų ir trijų mėnesių mergytė, atsitiktinai įmetusi gabalėlį mėsos į pieno stiklinę, su nuostaba seka, kaip šis nuskęsta. Paskui ji meta ten pat kąsnelį džiuvėsio. Šis lieka paviršiuje: mergytė suglumsta.

Grupės "A" vaikų motinos slepia nuo mažylių tik aštrius daiktus ir nuodingas medžiagas, leisdamos kūdikiams slampinėti po visus namus. Antros grupės motinos "*saugo*" savo vaikus (ir savo daiktus), daug ką bute paskelbdamos "draudžiamomis zonomis" ir tuo pačiu ribodamos kūdikio siekimą pažinti aplinkinį pasaulį.

"A" grupėje motina — konsultantė, kai mažylis, vaikštinėdamas po namus, randa kažką labai įdomaus arba susiduria su kliūtimis, kurių nepajėgia įveikti. Tokiais

atvejais motina būtinai skiria kūdikiui keletą sekundžių. Ji pakalba: patenkina jo smalsumą, pateikia kelias su šiuo atsitikimu susijusias idėjas ir kartu visai nepastebimai padeda padaryti svarbią išvadą: suaugę — žinių ir pagalbos šaltinis. Tokiai pamokai sugaištama 20-30 sekundžių, bet ji kartojasi keletą kartų per dieną. Reikšminga, kad *iniciatyvą* turi vaikas, o motina jam padeda susidoroti su jam pačiam kilusiomis užduotimis.

Visai kitaip elgiasi antros grupės kūdikio motina. Ji ne mažiau myli savo mažylį, ne mažiau kantri ir taip pat tenori jam tik gero. Bet ji nesidalija vaiko pergyvenimais, daug rečiau kalbasi su juo, nestimuliuoja jo protinės veiklos. O tuo tarpu kai kurios "A" grupės vaikų motinos geba pačią nuobodžiausią, įprastinę procedūrą — tarkim, vystyklų keitimą — paversti naudingu vaiko intelektui žaidimu.

Neretai motina neteisingai supranta vaiko elgesį ir todėl daro klaidų. Pavyzdžiui, maždaug dvejų metų amžiuje prasideda laikotarpis, kai mažylis į viską atsako "ne". Šitas "ne" dažnai stumia į neviltį. Motinai atrodo, kad vaikas nesiduoda kontroliuojamas, kad jis užsispyręs ar kaprizingas ir kad būtina jį išmokyi klusnumo, nes kitaip išaugs neklaužada. Suklysti lengva. Vienok kaip tik tuo laiku kūdikis stengiasi pažinti patį save ir supantį pasaulį. Jo "ne" — ne įžūlumas. Iš tikrųjų vaikas nori pasakyti: "Aš turiu išmokti tatai daryti savaip". Šis periodas pavojingas, nes motinos ir vaiko gyvenimas gali virsti nesibaigiančia nuolat kylančių skandalų virtine, kai tereikia rasti kompromisą. Tai nereiškia, kad kūdikis viską daro teisingai arba kad su kiekvienu jo "ne" reikia sutikti. Tegul jis ant savęs kiek nori pila smėlį žaidimų aikštelėje, bet teneverčia lėkštės su koše. Trumpiau — nedarykite problemos iš kiekvieno nusižengimo.

Šypsena — vienas svarbiausių vaiko vystymosi etapų. Ji atsiranda 6-8 savaičių amžiuje kaip reakcija į žmogaus veidą. Tai pirmos socializacijos prošvaistės, pasitenkinimo bendravimu išraiškos forma. Vaikai, į kuriuos maža kreipiama dėmesio, nemoka šypsotis, nes šypsena — ne įgimta savybė, o tam tikros patirties pasekmė. Šypsena — pirmas prieraišumo požymis ir, jei jos nėra, arba ji pavėluota, tai — signalas, kad su vaiku ne viskas gerai.

Antras svarbus etapas kūdikio vystymesi — svetimų baimė — prasideda maždaug aštuonių mėnesių amžiuje. Šita baimė, kurią motinos dažnai išaiškina klaidingai, tiesiog reiškia, kad kūdikis pakankamai tvirtai surištas su vienu žmogumi ir pajėgia jį atskirti nuo kitų. Tai dar viena pakopa, rodanti, kad vaikas jau gali nubrėžti ribą tarp žinomo ir nežinomo. Patirtis jam sako: tai, kas pažįstama, atneša gėrį. Baimindamasis svetimų, mažylis tarsi nori pareikšti: "Žinau, kieno esu". Stebėkite vaiką tuo momentu, kai į kambarį įeina nepažįstamas žmogus. Mažylis nedelsdamas skuba prie motinos, prisispaudžia, paslepia veidą tarp kelių.

Patyrimo nuoseklumas, nepertraukiamumas ir nevienodumas padeda kūdikiui pažinti supantį pasaulį ir save. Nuo ankstyvosios vaikystės jis kaupia vaizdus ir papročius, kurie tvirtai surišami su jam įprastų daiktų ir asmenų pasauliu. Kūdikiui svarbiausia, kad juo būtų *pastoviai* rūpinamasi, kad būtų aiški tolesnė įvykių eiga. Vidinis vaiko įsitikinimas, kad priežastis gimdo pasekmę ("jei aš pravirksiu, ateis mama") ir jo patirtis apie tvarką gyvenime ("Teka vanduo — vadinasi, aš maudysiuos"), padeda orientuotis erdvėje ir laike dar gerokai prieš išmokstant samprotauti. Vėliau, pradėjus šliaužioti, o po to ir vaikščioti, tas taip pat vidinis tikrumas, kad motina šalia, įgalina kūdikį atsitraukti nuo jos naujiems atradimams.

Iki laiko, kai vaikui sueina metai, tarp jo ir motinos nusistovi tam tikra bendravimo tvarka, pagal kurios pobūdį ne tik specialistas, bet ir šiaip akylas stebėtojas gali spręsti apie jų savitarpio santykius ateityje. Jeigu motina į kūdikio signalus reaguoja jautriai, jei išmoksta juos gana tiksliai suprasti, jiedviem pavyks pasiekti aukštą savitarpio supratimo lygį.

Bijokime paviršutiniškumo

Ona Poškaitienė

Noriu papasakoti apie moterį, jos požiūras į gyvenimą, jos gyvenimo būdą, kurį daug metų man teko betarpiškai stebėti ir kurį aš labai vertinu. Daug kur remsiuos jos pačios laiškais, kai kur ją tiesiog cituosiu.

"Aš esu tik moteris. Dar žmona ir motina. Mano išsilavinimo — tu pati žinai, — per erškėčių kelius gautas liesutis diplomas. Kur ten man prilygti toms, kurios kalba aukštais žodžiais apie asmenybės laisvę, meninės kūrybos sferas, Froidą ar Džoisą, nepasotinamą alkį intelektualinei ekvilibristikai.

Mano pasaulis, pagaliau to pasaulio suvokimas tolimas šioms sąvokoms. Aš visada truputėlį susigūžiu, susitraukiu, skaitydama tas aukštas mintis. Susigūžiu, nes ne viską suvokiu iš karto, turiu gerai gerai įsiskaityti. Ir vis vien lieku kažkur šalia, o gal net ir už pilno suvokimo ribos".

Prisipažįstu, niekad per daug nesižavėjau aštraus proto, vyriškos logikos, filosofuojančiomis moterimis. Jos man atrodė šaltos, sausos, kažkokios nemoteriškos ir... nelaimingos. Visos, kurias tik pažinojau. Savo asmeninį gyvenimą jos paverčia keistu metalo laužu. Ieškodamos vertybių ir dvasinio tobulėjimo, jos nenusileidžia ant žemės ir nepasiima tų vertybių, kurios arčiausiai, tiesiog prašosi paimamos. Be kavos puoduko ir rafinuotos žodinės miglos vargu ar jos daugiau sugeba duoti žmonėms, kurie šalia jų. Žinias, suvokimą pasistačiusios sau tikslu, jos nesugeba susigaudyti sunkesnėje gyvenimiškoje situacijoje.

Kalbomis vaikų nepamaitinsi. Pagaliau ar žmogus, gyvendamas net labai gerų knygų pasaulyje, visada būna pats tobulas? Ar pereina tas brangus dvasios kristalas į tą, kuris skaito. Vadinasi, yra dar kažkas, kas sieloje paruošia, išpurena dirvą priimti gėriui. Vieną knygą gali skaityti labai daug kartų — su amžiumi, su patirtimi joje atsivers vis nauji ir nauji dalykai, naujas minčių ir poelgių grožis. Vadinasi, ko nėra tavyje, to nerandi ir pas geriausią rašytoją. Aš nežinau, ar taip, bet, tur būt, taip, jeigu net didelių eruditų tarpe atsiranda menkos sieliūkštės žmonių.

"Aš esu mažas žmogus. Ir mano mintys skraido žemai. Bet aš nesijaučiu nei supilkėjusi, nei sumiesčionėjusi, kaip gal iš tolo atrodau toms intelektualėms. Iš ko susideda mano gyvenimas? Ogi iš sekmadienio pyrago ir svečių, parduotuvių, siuvėjos, indų plovimo. Ir darbo įstaigoje. Voverės ratas, gerai pažįstamas bet kuriai moteriai. Aš greit pavargstu nuo kalbų apie politiką, nors laikraščius skaitau ir klausausi žinių per radiją. Nuo begalinių kalbų apie meną, pasaulinės ir vietinės reikšmės problemų. Man nuobodūs ir tokie žmonės — keistos informacijos mašinos. Daug geriau man tą meną gerti į save iš knygų, iš muzikos, lietaus, vienatvės, iš gėlių, kurias laistau. Aš iš visur noriu kuo greičiau sugrįžti į savo namus, juose tvarkytis, myluoti vyrą ir vaikus, noriu būti savimi. Norisi betarpiško, tikro, tegul ir akimirkos įspūdžio, o ne jo surogato".

Žmogui reikia labai nedaug, kad jis būtų laimingas. Normaliam žmogui. Bet jis turi žinoti, ko jam labiausiai reikia. Supilkėjimas, sumiesčionėjimas gali paliesti bet kokį individą, nepriklausomai nuo jo diplomų skaičiaus ir ką jis skaito. Paviršutiniškumas blogiau už nežinojimą. Paviršutiniškumas diktuoja ir iškreipta laimės suvokimą, — per materialines gėrybes, jų gausumą, nieko neveikimą. Natūralus žmogus, mažiau paliestas civilizacijos, ir iš tikrųjų didelės dvasinės kultūros žmogus kažkur suartėja, nors vieni būna išeities, kiti — baigties taškuose. Žodžiu, eidamas kultūros ir civilizacijos keliu, žmogus prieina tą patį pastovių, nekintamų vertybių šaltinį, iš kurio gėrė jo protėviai. Tobulo paprastumo, natūralumo, sveikos buities grožį.

Galima gyventi brangių daiktų apsuptam ir netapti miesčioniu. Galima nieko neturėti ir būti dvasios elgeta, išbaigtu miesčioniu. Jeigu moteris prieš užmigdama dar randa laiko pagalvoti, ką ji gero padarė žmonėms per savo darbo dieną ir ko gero ji turėtų iš jų pasimokyti, — labai gerai. Tai daug svarbiau, negu būti labai intelektualia, labai protinga, bet šalta besiele, nejautria, nuo žmonių skausmo atsitvėrusia. Aš galvoju apie tas žmogiškąsias savybes — taurumą, gerumą, švelnumą, drąsą, — kurias kiekviename žmoguje turi išugdyti motina. Jei motina to nepadarys, žmogus liks luošas. Taigi aš ir noriu apginti nuo sumenkinimo tas moteris, kurių gyvenimas taip susiklostė, kad jos blogai jaučiasi už stalo, kur šnekamos labai intelektualios kalbos. Informacijos kiekis smegenyse dar nenusako tų smegenų potencialo. Kaip moteris susitvarko savo gyvenimą, kokius ji užaugina vaikus, — toks turėtų būti ir jos atestatas. Gyventi savo šeimai, savo vaikams, rūpintis jų dvasiniu ir fiziniu tobulumu, per tas pačias buitines smulkmenas kurti tą nepakartojamą šilumos, linksmumo, savitarpio supratimo ir pagarbos atmosferą *po to, kai didesnę dalį dienos atiduodi teisioginiam darbui*, argi tai susmulkėjimas?

"Mano moters idealas buvo ir liks mano tėvo sesuo valstietė našlė, išauginusi viena penketą vaikų. Viskas, ko ieškau ir ko pasigendu dabartinėje moteryje, buvo joje. Įgimtas taktas ir inteligentiškumas jai niekad neleido apkalbėti ir pažeminti kito žmogaus. Turtinga emocionali natūra ir greta visiškas jausmo pajungimas proto kontrolei. Savo žmogiškos vertės pajautimas ir visiškas atsidavimas vaikams. Jos namai — jos tvirtovė, jokia namų paslaptis neišeidavo iš tų namų sienų. Ji niekad nelakstė po kiemą, skųsdamasi kaimynais ar savo vaikais, bet jos namų durys buvo atdaros visiems, kas ieškojo paramos ar patarimo. Kažkoks monumentalus žmogiškumas, tobula nerašytų protėvių moralės normų išraiška. Pagaliau ištisa lietuvės motinos spartietiško auklėjimo mokykla, apie kurią būtų pats laikas perskaityti daktarinėje disertacijoje".

Koks tas tikras kelias, kurį turėtume rodyti dabartinei moteriai, pajutusiai poreikį gyventi šviesiau, gyventi kultūringiau? Ar ne vienpusiški mes būname, siūlydami jai vienintelę universalią išeitį iš visų bėdų,— lankyk teatrą, dailės parodas, ir būsi išganyta, nebėgs nuo tavęs vyras, augs geri vaikai, — lyg dvasinis žmogiškos širdies penas iš to tik ir susidėtų. Per greitais tempais ir per didelėmis dozėmis kišamas toks maistas gali duoti visai atvirkščią rezultatą.

Mes džiaugiamės, moteris — pagrindinė meno vertybių vartotoja. Bet kurioje ekskursijoje — jų daugiau kaip pusė. Neužsidaryti vien namų rūpesčių rate, — taip moterį mes ir orientuojame. Bet štai vienoje kitoje pasireiškia tas paviršutiniškumas, kuris būtinai gimsta ten, kur be reikiamo pasiruošimo žmogui grūdami į galvą perdaug sudėtingi dalykai. Geras renginys virsta tuščia pramoga, kur pagrindinis veikėjas (taigi, žiūrovas) tyliai žiovauja ar miega. Tuo įsitikini, pasiklausęs išeinančiųjų iš teatro replikų. Supranti — meninio poveikio koeficientas tai žiūrovei lygus nuliui. Bet ji vis tiek lėks ir kitą kartą, nes taip ją orientuoja jos intelektuali amžininkė. Aišku, trauktis atgal nereikia. Tai laikinas augimo reiškinys. Kai visos moterys bus baigusios vidurines mokyklas, atsiras ir tikrasis, ne mados padiktuotas poreikis menui.

Sugrįžtu vėl prie savo draugės, kurios blaivias pažiūras į gyvenimą be galo vertinu. Aš suprantu, kad ji kalba ne apie tas, kurios dirba mokslinį darbą, yra žinomos scenos menininkės ar varo plačią vagą literatūroje. Atvirkščiai, tokios moterys per daug susikaupusios, nevaidina emancipuotų, yra kuklios ir jautrios.

Visada malonu bendrauti su išmintingu žmogumi. Yra tūkstančiai išmintingų moterų, puikių stebėtojų, subtilių vertintojų, dar talentingesnių pasakorių. Savo proto šviesumu, pasaulio suvokimu, savo vietos po saule suradimu jos yra šimtą kartų vertingesnės už tas plepias, bet nesugebančias

Jaunimo organizacijos ir naujos gyvenimo sąlygos

Rasa Lukoševičiūtė

Kas atsitinka su žmogum, kai jo gyvenimo būdas per greitu tempu keičiasi, jo galvosena pavirsta į mašiną, jo tikėjimas gyvenimu — į nerealybę ar šabloniską komercinę idėją? Ar yra galimybių šioje žemėje to išvengti? Ar mūsų jaunimo organizacijos, pvz. skautų organizacija, gali įterpti savo ideologiją į šių laikų visuomenę? Tai bus pagrindinės šio rašinio mintys, kilusios perskaičius knygą "Future Shock" (Alvin Toffler).

Šiais laikais ir ateityje žmogui daro ir darys didelę įtaką nauji produktai, naujos mados, naujas masinis galvojimas. Jam teks augti ir vystytis nepaprastai greitai besikeičiančiose sąlygose, kur jis turės suspėti ne tik savimi rūpintis, bet ir auklėti šeimą pagal visuomenės nustatytas taisykles, dirbti ir linksmintis, o ypač galvoti. "Unless man quickly learns to control the rate of change in his personal affairs as well as in society at large, we are doomed to a massive adaptational breakdown".

Taigi, jei žmogus nepajėgs valdyti tai, kas aplink jį taip greitai keičiasi, jeigu jis nepajėgs susidaryti savo nuomonės tam tikrais klausimais, bet seks masės galvojimu, jeigu šis neišpasakytai greitu tempu gyvenantis pasaulis išsmuks iš žmogaus pirštų, tai žmonija nepajėgs gyventi kaip galvojantis organas, bet bus mašinos, roboto ar materialistinio gyvenimo dalis. Apie visa tai turime galvoti dabar, nes tai nėra ateities problema, bet dabartinė liga, nuo kurios kenčia tūkstančiai žmonių. Tai yra tie, kurie buvo surakinti televizijos ar radijo kalbų pančiuose; tie, kurie nespėjo pritapti prie visuomenės priimtų taisyklių; tie, kurie nepajėgė atsiplėšti nuo masinio galvojimo, o taip pat ir tie, kurie nepriėmė šio pasaulio ir jo idėjų.

Tad čia prieiname prie tokios alternatyvos: ar paneigti visa tai ir tęsti taip, kaip iki šiol buvo, ar prisitaikyti prie naujų idėjų, jas suderinti su mūsų galvosena ir stengtis tai perduoti kitiems? Sugyvenimas su aplinka — tai problema, kuri šiais laikais labai dažnai mums iškyla. Su ja susitinkame mokykloje, darbe, šeimoje, draugų tarpe. Ilgainiui ji darosi labai svarbi ir rimta. "We are going through a period as traumatic as the evolution of man's predecessors from sea creatures to land creatures... Those who can adapt will; those who can't will either go on surviving somehow at a lower level of development or will parish washed up on the shores".

Kai mūsų žemė tik formavosi, maži vandens gyvūnėliai buvo išmesti ant kranto. Per greitas pasikeitimas, neradimas tos pačios aplinkos juos beveik visus iššudė. Tiktai tie, kurie miškuose galėjo rasti vandens, išgyveno. Ir žmogų galėtume palyginti su šiais gyvūnėliais. Tie, kurie ateityje galės surasti savo vietą pasikeitusiame pasaulyje, bus laimingi šios žemės gyventojai. O tie, kurie nepritaps, bus tik pasimetusi masė.

---

nieko duoti moteris. Ir, žinoma, už tas, kurios, šio to papešiojusios, tik darosi vargšės ir juokingos su savo pretenzijomis būti kultūringomis.

Žmogaus dvasinė kultūra, jo tobulėjimas — tai tokios aukštumos, kurių vienu puolimu nepaimsi. Svarbiausia — neišbarstyti to, ko išmokome: svetingumo širdingumo, savo žmogiškos vertės pajutimo, įgimto estetinio jausmo, kito žmogaus atjautimo ir daugelio daugelio gerų savybių — visų pradžių pradžios, ant kurios statomas dvasinis žmogaus grožis.

Bet žmogus yra įrodęs, kad gali pritapti prie savo naujos aplinkos. Jis yra išgyvenęs žiemą ir vasarą, išvaikščiojęs ne tik žemę, bet ir mėnulį, prisitaikęs prie visų madų ir įvairaus materialinio gyvenimo. Tad galime prieiti išvadą, kad žmogus gali sugyventi su aplinka bet kokiose sąlygose ir bet kada. Bet vis dėlto reikia prisiminti, kad žmogus yra ir biologinis organizmas ir kad visi tokie organizmai turi nustatytas ribas. Tad visiškai suprantama, kad astronautai, iššauti į mėnulį, yra aprūpinti deguoniu, specialiais rūbais ir atitinkamais aparatais, bet ar ne keista, kad žmogus, išsiautas į ateitį, yra paliktas toks, koks buvo, tik su savo gyvybe? "There are limits to the amount of change that the human organism can absorb, and that by endlessly accelarating change without first determining these limits, we may submit masses of men to demands they simply cannot tolerate. We run the high risk of throwing them into that peculiar state that I have called future shock".

Žmogus negali priimti per greito pasikeitimo nei fiziškai, nei morališkai. Ateina laikas, kai jis daugiau nebepajėgia, todėl tada mes matome žmones, uždaromus į psichines ligonines arba bent kartą į savaitę lankančius visokius nervų specialistus, nes jie nebepajėgia daugiau priimti tai, kas juos supa. Norint geriau suprasti šį dėsnį, reikia išnagrinėti fizines sąlygas, kurios mus prives prie moralinių problemų.

Žmogus yra visos mūsų aplinkos dalis, tad jis turi prie jos prisitaikyti ir su ja gyventi. Bet ko reikia laukti iš šios aplinkos ir iš žmogaus moralės, jeigu tą aplinką sudaro vandens, oro ir garso užteršimas, miesto gyventojų sugrūdimas, laikraščių, televizijos ir radijo pranešimai bei reklamos? Žmogus visada yra šių faktorių įtakoje, visada turi stengtis jų išvengti, juos atmesti ar jais pasinaudoti. Įsivaizduokime, kaip tai turi varginti žmogaus kūną! Kiek visi šie pasikeitimai išsemia žmogaus kantrybės, sveikatos ir galvojimo! Tai prisiminus, mums bus lengviau suprasti visas tas nervines ligas, žmonių pasimetimą, norą užbaigti savo gyvenimą, alkoholizmą, narkotikų vartojimą.

Bet kaip mūsų visuomenė gali toliau plėstis, kaip mūsų gyvenimas gali gerėti, kaip mes galime išrasti naujus technikos metodus, jeigu nepriimsim tam tikrų pasikeitimų, kurie sudaro mūsų gyvenimą? Tad prieiname prie išvados, kad gyventi — tai prisitaikyti prie nuolat besikeičiančios aplinkos.

Prisitaikyti prie aplinkos nėra visada lengva, bet angažuotis gyvenime, visuomenėje ir gyvenimą valdyti — tai, tur būt, vienas svarbiausių tikslų šioje žemėje. Mūsų generacija yra išaugusi į stebėtojų generaciją. Per televiziją, radiją, komikus visuomenė mus išauklėjo į žmones, kurie nenori angažuotis, bet žiūrėti, klausytis ir nereaguoti. Tad reikia jaunimo organizacijų, kurios duotų jaunimui pagrindus ir nurodymus, kaip pagerinti dabartinį gyvenimą, juo geriau naudotis ir padėti kitiems tai pažinti. Aš esu labiau susipažinusi su skautų ideologija, kuri šių tikslų siekia trimis žmogaus amžiaus periodais: vaiko, paauglio ir suaugusiojo. Vaikas - paukštytė išmoksta klausyti vyresniųjų, daryti tai, kas prašoma, laikytis bendrų grupės taisyklių. Paauglių-skaučių programa stengiasi mergaitėms įdiegti, kaip reikia viena kitą priimti, gerbti, suprasti ir išklausyti. Nurodo atsakomybės vertę ir pareigas. Pasiekusi jau subrendusį, vyresniųjų skaučių amžių, mergaitė yra pasiruošusi kovoti su gyvenimo problemomis, paimti jį į savo rankas, daugiau su juo susipažinti ir, svarbiausia, padėti kitiems, kad jį realiai matytų. Juk šiais laikais jaunimas ir jo idėjos valdo pasaulį, todėl ir reikia tokių organizacijų ir tokios ideologijos, kuri pajėgtų išauklėti ne tik vadovus, bet ir žmones, pajėgiančius prisitaikyti prie aplinkos ir ją valdyti.

Dabar yra mada sakyti: nesvarbu, ką žmogus tiki, bet svarbu, ką jis daro. Tačiau darymas dažniausiai priklauso nuo tikėjimo.

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

GRAŽUS PAVADINIMAS NIEKŠIŠKAM DARBUI

Dažnai iš Lietuvos ateina žinios, kad ta ar kita bažnyčia atimta iš tikinčiųjų ir paversta muziejumi, teatru, paveikslų galerija. Pažiūrėkime, kaip tokį bažnyčių "suvalstybinimą" teisina tie, kurių nuopelnu tai vykdoma. Š.m. liepos mėn. "Literatūros ir Meno" savaitraštyje (Nr. 30) duodamas pasikalbėjimas su Kultūros ministerijos Muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdybos viršininku Jonu Glemža. Straipsnyje pažymima, kad katalikų bažnyčios ir kitų religijų maldos namai restauruojami valdžios lėšomis, o paskui paimami globon kaip kultūriniai paminklai. "Niekada Lietuvos bažnyčios-paminklai nebuvo taip gerai tvarkomi, kaip dabar", sako Glemža. Kai kurios bažnyčios atnaujinamos ir dar paliekamos naudotis tikintiesiems, kaip pvz. šv. Onos, šv. Teresės, šv. Petro ir Povilo bažnyčios Vilniuje, katedra Kaune ir kt. Jos taip pat tarnauja ir kaip įrodymas užsienio turistams, kad tikėjimo laisvė Lietuvoje klesti.

Bažnyčių uždarymo priežastimi yra paduodamas sumažėjęs tikinčiųjų skaičius: bažnyčios nebereikalingos, niekas į jas neina, tai kam tuščias laikyti? Tokie "nereikalingi" tikintiesiems kultūriniai paminklai-bažnyčios "planingai viena po kitos atveria duris, įgyja visuomeninę funkciją, dažniausiai kultūrinio pobūdžio".

Straipsnyje suminėta eilė žymiųjų Lietuvos bažnyčių, kurių paskirtis jau "kultūrinio pobūdžio". Vilniaus Katedra — dabartinė Paveikslų galerija, kartu ir koncertų salė, kai senieji vargonai tapo suremontuoti. Mokslinės minties šventovė yra šv. Kazimiero bažnyčia. Šv. Jono bažnyčioje yra universiteto muziejus. Visų Šventųjų bažnyčioje baigiamas įruošti architektūros muziejus. Bonifratrų bažnyčioje bus įrengta vargonų muzikos studija. Šv. Kotrynos bažnyčioje ruošiamasi įkurti dar vieną dailės muziejaus filialą.

Ne vien Vilniaus bažnyčios susilaukia tokio likimo. Šiuo metu vyksta viso Pažaislio — vienuolyno ir bažnyčios — restauracija. Ją užbaigus, čia bus įkurta Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejaus filialas. Restauruojama ir pritaikoma muziejaus salei Skuodo liuteronių maldos namai, Kėdainių liuteronių bažnyčia ir kt. "Deja, daugeliui tenka tiesiog palaukti savo eilės", — apgailestauja ir teisinasi Jonas Glemža.

KAS KURIA PRAMOGINĘ ARBA ESTRADINĘ MUZIKĄ?

Kiekvienais metais Vilniuje įvyksta estradinės-pramoginės muzikos koncertas, pavadintas "Vilniaus bokštų" vardu. Jame ne tik varžosi dėl pirmenybės geriausias Lietuvos estradinės dainos dainininkų prieauglis, bet sukuriama daug pramoginio turinio dainų, kurios taip pat apdovanojamos prizais. Kas kuria tų dainų tekstus, kas sukomponuoja muziką? Kurios dainos populiariausios? Į šiuos klausimus iš dalies atsako "Literatūra ir menas" liepos 28 d. laidoje ("Estradoj skambanti poezija").

Estradinėmis dainomis yra virtę daugelio poetų eilėraščiai, tačiau yra eilė poetų, kurie daugiausia užsiima šio žanro kūryba. Paminėtini: V. Bložė, P. Gaulė, A. Saulynas, S. Žlibinas.

Estradinės dainos vystymosi kelyje patys įvairiausi tiek stiliaus, tiek tematikos, tiek formos atžvilgiu yra poeto V. Bložės dainų tekstai. Jis rašo tekstus, kurių forma tradicinė, stilius be įmantrių puošmenų, turinys išreiškiamas lengvai suprantama, poetine kalba. Bložė kuria ir liaudiškais motyvais ("Žiburėlis", "Mergužėlė, lelijėlė",

ir kt.). Pramoginių dainų kūrimo srityje neišvengiama banalumo. Tai dainos, kuriose neretai be tikslo "kankinamos" širdys, žiogeliai, žvaigždės...

Poeto P. Gaulės dainos išsiskiria temų ryškumu ir konkretumu. Ši kūrybos savybė padeda išvengti kartojimosi ir monotonijos. Gaulė rašo siužetinius tekstus.

S. Žlibino dainų tekstai kupini šviesių, jaunatviškų emocijų, kurios visada betarpiškai susijusios su gimtosios žemės spalvomis. Žlibinas parašė dainą "Kur tas kelelis (pilkas)", kuri mielai ir išeivijoje dainuojama. Pastaruoju metu jo parašytosios dainos ima priminti "idiliškus, nežemiškai saldžios meilės piešinėlius". Dainos atrodo apgaubtos saldžios monotonijos rūkais. "Gal būt, tai jau nebe monotonija, o gamybos įsiveržimas kūrybon".

A. Saulynui geriausia pavyksta linksmų dainų tekstai. Juose jis sugeba išlaikyti gerą nuotaiką, minties grūdą. Neretai po naujais pavadinimais ir gražiais žodžiais slypi tas pats minties skurdumas. A. Saulyno dainos kenčia nuo perdėto jausmingumo. Nesaikingas maloninių ir mažybinių žodžių vartojimas jo dainų tekstams dažnai suteikia saldumo atspalvį. Ne vienas A. Saulyno tekstas kvepia vidutiniškumu.

Estradines dainas kuria ir moterys: R. Skučaitė, R. Girkontaitė ir kt., bet ir jų dainos neprasikiša iš šabloniškumo.

Estradinių dainų tekstų autoriai ypatingą dėmesį skiria meilės temai. Ši tema kiekvienam artima, todėl ją rašyti nėra sunku, tačiau "gerai rašyti, matyt, labai sunku, nes paviršutiniškumas ar lengvabūdiškas jos (meilės) traktavimas veda į banalumo, šabloniškumo valdas".

Muziką šių ir kitų estradinės dainos poetų kūriniams dažniausiai sukuria B. Gorbulskis, V. Telksnis, M. Novikas, R. Racevičius, M. Vaitkevičius ir kt.

MOZAIKA

"Vagos" leidykla išleido: Žemaitės apsakymų knygą "Motinėlės ašaros", skirtą vidutinio ir vyresnio mokyklinio amžiaus vaikams; Juozo Baltušio pirmąjį memuarų tomą "Su kuo valgyta druska"; Jurgio Baltrušaičio poezijos knygą "Žemės laiptai, kalnų takas"; iš rusų kalbos ją išvertė Linas Broga.

Vilniaus senamiestyje atidarytas 25-sis miesto knygynas, pavadintas "Versme".

Lietuvos plaukimo čempionate puikiai pasirodė olimpietė Birutė Užkuraitytė, laimėjusi 7 aukso medalius ir pagerinusi du Lietuvos rekordus.

Tarptautiniame kino festivalyje Maskvoje aukso prizą laimėjo režisieriaus Vytauto Zalakevičiaus filmas "Tas saldus žodis — laisvė". Pagrindinių vaidmenų atlikėjų tarpe buvo R. Adomaitis, B. Babkauskas, J. Budraitis.

knygos

Juozo Slavėno "Baltijos balsas"

K. Pažėraitė

Juozas Slavėnas, įsikūręs Australijoj ir ten vietinėj lietuvių spaudoj besireiškiąs savo straipsniais, recenzijomis ir apsakymais, šiais metais pasirodo su atskira knyga "Baltijos balsas". Tai 26 vaizdingi didaktinio pobūdžio apsakymai priaugančiam jaunimui, tinkami skaitiniai mūsų lituanistinių mokyklų mokiniams. Mūsų spaudoje vis kalbama apie patriotinių skaitinių stoką jaunimui. Tai šioje knygoje jų apstu.

Pirmu savo apsakymėliu "Baltijos balsas" (7 psl.) J. Slavėnas skiepija jaunimui meilę Lietuvai, skatindamas klausytis Baltijos balso. Jautriai nuskamba autoriaus "Užpūsta liepsnelė" (35 psl.) apie savanorių motiną. Autorius primena Lietuvos so-

diečius, dorus ir vaišingus, išlaikiusius lietuvišką dvasią ir lietuvių kalbą per visas okupacijas ("Jonuko nuodėmė", 9 psl., "Senelės dienoraštis" 25 psl., "Užgavėnės", 20 psl.).

Šios knygos puslapiuose atsispindi taip pat daug meilės artimui, paliegėliams, gyvūnams, ir į tą meilės bei užuojautos pareiškimo jausmą autorius įtraukia paauglius, nepamokslaudamas, leisdamas jų širdelėms pačioms atsiskleisti ("Aš pagelbėjau", 33 psl., "Jonuko širdelė", 64 psl., "Mažа dėžutė", 66 psl. ir kt.). Be to, apsakymuose iškeliamas paauglių išradingumas, sulą iš beržų ir klevų traukiant ("Sula teka", 11 psl.) ir paukščiams inkilėlius renčiant ("Paukščių nameliai", 69 psl.).

Ne tik vaikystės atsiminimais autorius gyvena, bet ir svetimoj žemėj randa temų. Apsakyme "Pirma premija" (35 psl.) Onytės lėlė, aprengta tautiniais rūbais, laimi lėlių parodoj pirmą premiją. Pastebi jis ir vargingus vaikus, prekiaujančius gatvėje obuoliais ("Prekiautojai", 29 psl.).

Be reikalo autorius savo *Pratarties* žodyje kuklinasi. Yra knygoje ir stiliaus gražmenų. Kad ir šiame gamtos aprašyme:

"Visur balta balta, lygu, kaip balta staltiese laukai užtiesti. Saulė gerokai vakarop palinkus. Petras mosagavo botagu, arkliai vis smarkiau bėgo... Dabar visur rogių kelias. Petras traukė dešinėn, papieviais, pro belapį beržyną, kurio liemens sniego baltumui nenusileido. Tingūs šešėliai gulė skersai važiuojančiųjų kelią" (21 psl.).

Kalba taisyklinga, korektūros klaidų nedaug, knyga gražiai išleista.

Juozas Slavėnas. BALTIJOS BALSAS. Apsakymėliai priaugančiam jaunimui. 72 psl. Išleido "Mintis", 417 Burwood Road, Belmore, Sydney, N.S.W. Australia. Tiražas 200 egz. Kaina nepažymėta.

Šventoji Apeigų Kongregacija savo š.m. kovo mėn. 16 d. (Prot. nr. 509/73) dekretu Lietuvoje išleistą Naujojo Testamento vertimą patvirtino oficialiu liturginiams reikalams vartotinu tekstu lietuviams.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIOS BŪDVARDŽIŲ VARTOJIMO KLAIDOS

Čia paminėsime kai kuriuos netiksliai vartojamus būdvardžius ir paaiškinsime, kaip tuos netikslumus pataisyti. Dažniausia tų netikslumų priežastis — svetimų (ypač slavų) kalbų įtaka.

Pirmiausia kursyvu pateiksime netiksliai vartojamą būdvardį, o paskui po brūkšnio — jo taisyklingą atitikmenį.

Abuojas. Kai kurie mano, kad *abuojas* ir *abejingas* yra tos pačios reikšmės žodžiai. Bet tai labai klaidingas galvojimas. *Abuojas* reiškia *piktą, įžulų, įkyrų, biaurų, prastą,* Tad yra visiškai netaisyklingi tokie pasakymai: *Jis yra viskam abuojas (=abejingas). Jis yra visiškai abuojas savo darbui (=abejingas savo darbui* arba: *visai nesirūpina savo darbu*). Tačiau būtų taisyklingas toks pasakymas: *Šiandien oras labai abuojas* (t.y. *blogas, prastas*).

Beskyrinis — beskyris. Pvz.: Dabar Amerikos mokyklose vis labiau įsigali beskyrinė (=beskyrė) sistema. Taip pat sakome: *beklasė, beluomė, bevertė.*

Didelis ačiū — labai ačiū, širdingai ačiū, labai dėkui, nuoširdžiai dėkoju. Mūsų vyresniosios kartos žmonės dažnai pasako *didelis ačiū*, nusižiūrėję į rusų kalbos panašų išsireiškimą.

Dirbtinis ir *dirbtinas* yra du skirtingi žodžiai, todėl negalima jų maišyti. Pirmasis

yra santykinis būdvardis, antrasis — reikiamybės dalyvis. Pvz.: *Netoli mūsų namų yra dirbtinis* (t.y. nenatūralus) *ežeras. Šis darbas turi būti dirbtinas* (t.y. turi būti padarytas). Taigi *dirbtinas* yra toks, kurį reikia dirbti.

Efektingas nevartotinas vietoje *efektyvus*. Pvz.: *Šios sudėties krepšinio komanda buvo labai efektinga* (=*efektyvi*). Bet galima sakyti: *Tas reginys buvo labai efektingas. Efektyvus* reiškia *veiksmingą, pasiekiantį gerų rezultatų*, o *efektingas — įspūdingą, krintantį į akis.*

Kartotinis (*pakartotinis*) skirtinas nuo *kartotino* (*pakartotino*). Pirmasis yra būdvardis, o antrasis — reikiamybės dalyvis. Pvz.: *Po kelių kartotinių* (t.y. pakartotų) *bandymų jau galima padaryti atitinkamas išvadas.* Bet: *Šis bandymas turi būti kartotinas* (t.y. pakartotas).

Komedijinis — komedinis. Taip pat ne *tragedijinis*, bet *tragedinis*. Mat, pamatinio žodžio garsų samplaiką *-ij-*, darant būdvardžius su priesagomis *-ingas, -inis, -iškas* paprastai iškrinta, pvz.: *religinis* (ne *religijinis*) *terapinis* (ne *terapijinis*), *simpatingas* (ne *simpatijingas*), *simpatiškas* (ne *simpatijiškas*), *gracingas* (ne *gracijingas*). Tačiau tai nėra griežta taisyklė. Sakome: *kolonijinis* (ne *koloninis*), *linijinis* (ne *lininis*). Mat, šiuo atveju, išmetus samplaiką *-ij-*, žodžiui būtų suteikiama kita reikšmė, pvz. *koloninis* (nuo žodžio *kolona*), *lininis* (nuo žodžio *linas*).

Labiau realus — realesnis. Pvz.: *Ši galimybė labiau reali* (=*realesnė*), negu *anksčiau minėtoji.* Čia vietoje aukštesniojo laipsnio nevykusiai pavartotas aukštesniojo laipsnio prieveiksmis *labiau* su nelyginamojo laipsnio būdvardžiu (tai būdinga rusų kalbai).

Taip pat taisytina: *labiau geras — geresnis, labiau šaltas — šaltesnis, labiau sudėtingas — sudėtingesnis, labiau efektyvus — efektyvesnis* ir pan.

Legendarinis — legendinis. Taip pat turėtų būti: *kontinentinis* (ne *kontinentalinis*), *momentinis* (ne *momentalinis*), *scheminis* (ne *schematinis*) ir pan.

Moderniškas — modernus. Pvz.: *Man patinka moderniškas* (=*modernus*) *menas.* Čia visiškai nereikalinga priesaga *-iškas.*

Nervuotas — nervingas. Priesaga *-uotas* daugiau reiškia daiktų paviršiaus ar žmogaus išorės ypatybes, pvz.: *gauruotas, spuoguotas, šlakuotas, kalnuotas.* Priesaga *-ingas* nusako kokių nors ypatybių turėjimą, gausumą, pvz.: *miškingas, ežeringas, liemeningas, gailestingas.* Būdvardis *nervingas* reiškia "piktą, pairusių nervų" žmogų, o *nervuotas* — "turintį daug nervų".

Pigus dažnai kai kurių yra vartojamas (nusižiūrėjus į rusų kalbos vartoseną) vietoj *neskoningas*, pvz.: *Jis mėgsta pigią* (=*neskoningą*) *ornamentiką.* Šia perkeltine prasme (panašiai kaip rusų kalboje) būdvardis *pigus* lietuvių kalboje nevartojamas.

Savistovus — savarankiškas. Pvz. *Jis jau yra subrendęs ir visai savistovus* (=*savarankiškas*). *Savistovus* į mūsų kalbą yra įsibrovęs, nusižiūrėjus į rusų ar vokiečių atitinkamus išsireiškimus.

Skaitlingas — gausus, apstus. Būdvardis skaitlingas padarytas iš tarminio, ne bendrinės kalbos žodžio *skaitlius* (=*skaičius*), todėl jo vartosena bendrinei kalbai neteiktina.

Tamprus nevartotinas būdvardžio *glaudus reikšme.* Pvz.: *Tarp šių dviejų organizacijų yra labai tamprūs* (=*glaudūs, artimi*) *ryšiai. Tamprus* reiškia "linkstantį temptis, elastingą, atsparų, stangrų", o *glaudus* — "artimą, malonų, lipšnų".

Teisingas nepainiotinas su *taisyklingu, tiksliu, tinkamu, geru.* Pvz.: *Mes kovojame su neteisingais* (=*netaisyklingais, netiksliais*) *žodžiais bei posakiais, įsibrovusiais į lietuvių kalbą. Geras apibrėžimas turi teisingai* (=*tiksliai*) *apibūdinti daiktą. Teisingas* yra toks, kuris laikosi tiesos, tikras, pvz.: *Jis yra labai teisingas, niekad nemeluoja. Šios jo mintys yra labai teisingos.*

Žemas gal per dažnai dabar vartojamas; jis jau pradeda išstumti žodžius *blogas, prastas, menkas, mažas* ir kt. Pvz.: *Šiais metais buvo labai žemas* (=*menkas, prastas*) *derlius. Šiame fabrike yra labai žemas* (=*mažas, menkas*) *darbininkų atlyginimas.*

filmai

VISIONS OF EIGHT

Pasaulinė sporto olimpiada Miunchene susilaukė įamžinimo filme "Visions of Eight" (ką matė aštuoni filmuotojai). Filmą parūpino Cinema bendrovė. Jis užtrunka 105 minutes. Jį sukūrė David Wolper ir Stan Margulies, talkinami aštuonių filmavimo direktorių. Tad buvo sutelktos nemažos jėgos. Filmo palydą sudaro oirginali kompozitoriaus H. Mancini muzika.

Filmas yra dedikuotas Miunchene nužudytiesiems atletams, tačiau pagrindinis filmo kūrėjas D. Wolper nenorėjo duoti iš arti ryškaus kruvino nužudytų Izraelio sportininkų vaizdo, kritusių nuo arabų teroristų rankos. Parodoma stipri įtampa, kai rungtynėse dalyvaujantieji sportininkai laukia šūvio — ženklo pradėti rungtynes. Šią dalį paruošė rusas filmo direktorius Juri Ozerov. Švedas Mai Zetterling perteikia sunkumų kilnojimo varžybas. JAV direktorius A. Penn užfiksuoja baletinio patraukimo šokėjų su kartimi žingsnius. Vokietis M. Pfleghar perteikia olimpines moteris sportininkes. Japonas K. Ichikawa dirigavo 100 metrų bėgimo filmavimą. Prancūzas Cl. Lelouch filme parodo pralaimėtojų nuotaikas. Čekas M. Forman su sąmojaus priemaišomis perteikia susitikimo, socialinio bendravimo momentus. Pagaliau britas J. Schlesinger vaizduoja sunkią treniruotę, rengiantis maratono bėgimui, ir parodo to bėgimo sunkumus.

Nors tautiniai atskirų direktorių polinkiai tarpais ir jaučiami, bet vis dėlto jie stengėsi objektyviai perteikti tarptautinių varžybų eigą. Su kokiu rūpestingumu filmas buvo ruošiamas, pasako faktas, kad japonas Ichikawa sunaudojo 40,000 pėdų filmo su jo žinioje esančiomis 34 filmavimo kameromis, siekdamas pagauti, pavyzdžiui, net tokius dalykus kaip šimto metrų bėgiko muskulų spazmus.

Sakoma, kad olimpiada yra džiaugsmingas pergalės virpesys ir pralaimėjimo agonija, kas ir filme atsispindi. Šiam olimpiniam filmui paruošti buvo pakviesta 10 direktorių, kad kiekvienas pagamintų po vieną dalį, bet dviejų darbas nebuvo panaudotas, užtat ir filmo pavadinimas buvo parinktas, norint išryškinti, kad rodoma tai, ką matė aštuoni filmo kūrėjai.

SIDDHARTHA

Hermann Hesse yra laimėjęs už savo kūrybą Nobelio premiją. Jo romanas "Siddhartha", kuriame rašoma apie indų bramanus, pasiekė filmų ekraną. Scenarijų paruošė, filmą sukūrė ir režisavo Conrad Rooks, pažįstamas iš savo pirmojo sukurto autobiografinio filmo "Chappaqua". O dabar Rooks, artimai bendradarbiaudamas su gabiu filmuotoju Sven Nykvist, sukūrė vieną geriausių šių metų filmą.

Filme vaizduojamas bramano sūnus Siddhartha, nepatenkintas tėvo asketizmu ir pesimizmu. Jis trokšta pamatyti pasaulį ir atrasti save. Palikęs tėvo namus, jis klajoja pirmiausia tarp šventų Indijos vyrų, bet jų vaizduojamas pasaulis jo nepatenkina. Tada jis patenka į mamonos karalystę, ragauja aistrų siūlomus malonumus, tačiau nemoralus medžiaginis pasaulis jo nepatenkina, tik sukelia pasibiaurėjimą. Jis grįžta į gamtą, į prasmingesnį gyvenimą, kur atranda šviesą. Tampa kelto valdytoju — kelia per upę žmones. Iš upės srovės išskaito bėgančio gyvenimo prasmę ir čia, prie upės, Siddhartha pasijunta vertas turėti savo vardą, kuris reiškia "Tas, kuris pasiekė tikslą".

Filmo scenarijus labai artimas autoriaus Hesse romanui. Beveik visi dialogai paimti iš

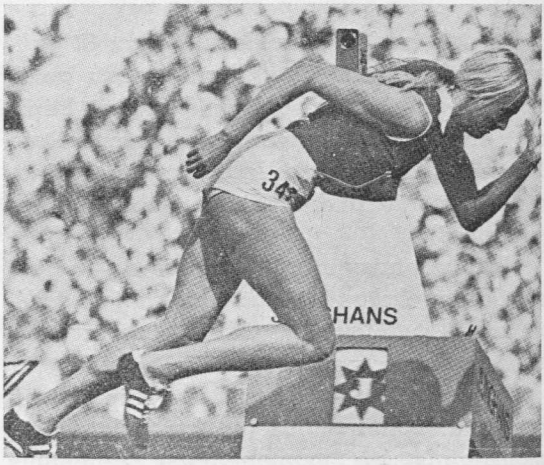

Iš filmo "Visions of Eight"

knygos; jie poetiški, nors ir kartojasi. Šalia veikalo dialogų filmo kūrėjas Rooks perteikia ir patį svarbiausią veikalo simbolį — upę, neapsunkindamas filmo filosofiniais aiškinimais. Filmuotojas Nykvist upę taip religingai, poetiškai ir mistiškai perteikė, kad nebereikia nė aiškinti apie filmo herojaus sielos nušvitimą. Pats žiūrovas pajunta tą viziją. Čia jau nutolstama nuo knygos teksto. Nekartojami žodžiai, o kalbama vaizdais, tačiau tuo ir pasireiškia ištikimumas knygos autoriaus Hesse vizijai.

Paskutiniame savo žodyje ilgai nematytam draugui Siddhartha išryškina, kad tiktai savo viduje nušvitęs žmogus nebepasitiki žodžiais; vieton jų Siddhartha pražysta šypsniu, kuris išreiškia viską, kas jam šventa ir vertinga. Kaip "Catholic Film Newsletter" pažymi, tas gilus įnašas padeda primerkti akis prieš filmo blankų romantiškumą ir filosofavimo sausrą.

Filmas skiriamas suaugusiems žiūrovams.

BLOOD OF THE CONDOR

Tricontinental Film Center pateikė labai įspūdingą filmą iš Bolivijos gyvenimo. Čia išryškinamas kaltinimas, kad Taikos Korpuso medicinos klinika sterilizuoja indėnų moteris. Tai paaiškėja, kai Jorge Sanjines, vaizduojąs kaimo vadovą, suvokia, kodėl jo žmona negali turėti kūdikio. Jis vadovauja atakai prieš kliniką ir iškastruoja ten rastus du amerikiečius. Sužeistas maištininkų vadas negali būti išgelbėtas, nes negali pasirodyti jo brolis, kurio kraujas būtų reikalingas transfūzijai. Kai sužeistasis miršta, brolis grįžta į gimtąjį kaimą, ir suorganizuojamas naujas maištas.

Atrodo, kad filmas neteisus amerikiečių atžvilgiu, bet vis dėlto jis išryškina, kad su arogancija teikiama pagalba kitose tautose vieton draugu sukelia tik priešų. Filmo kūrėjas Ricardo Rada panaudojo paprastus Kaata provincijos kaimiečius, tad jų vaidyboje nėra daug meno, bet mintis pakankamai išryškinama. Gal filmas įdomiausias tose vietose, kur vaizduojama indėnų kultūra ir tradicijos. Geros valios žmonėms filmas primins, kad visus žmones reikia traktuoti su pagarba.

Filmas patartinas tik suaugusiems.

MONSIEUR VERDOUX

Charles Chaplin jau nuo seniai pažįstamas komiko vaidmenyse, bet dabar jis parašė, surežisavo ir sukūrė filmą, paimtą iš tragiškos tikrovės. Tai 122 minučių ilgumo filmas, išleistas Classic Entertainment bendrovės, pakartojant 1947 m. United Artists sukurtą filmą. Vaizduojama prancūzų pabaisa Verdoux, banko tarnautojas, kuris vesdavo žmonas ir jas žudydavo, kad pasisavintų jų pinigus panaudoti azartiniams lošimams. Kai sužlunga akcijų rinka ir Verdoux viską praranda, pasiduoda policijai. Teisme kaltina visuomenę, kuri masines žudynes yra padariusi garbingomis, o pavienius pelno siekiančius žudikus pasmerkia. Tai visuomenės veidmainiškumo pasmerkimas. Tačiau tie vyriausybei ir visuomenei priekaištai yra silpniausioji filmo vieta. Chaplino vaidyba puiki. Ir šiame filme jis neapsieina be humoro. Kai bando nunuodyti savo žmoną (Martha Raye), tarnaitė sutaisytus nuodus panaudoja plaukams plauti. Paskui bando žmoną prigirdyti, tačiau ji pati ji išgelbsti nuo prigėrimo. Chaplinas čia bando humorą panaudoti savo didaktiniams tikslams paremti. Šis filmas, skirtas suaugusiems, yra brandus Chaplino laimėjimas.

Siddhartha ir jo draugas Govinda

THE HIRELING

Tai Columbia bendrovės filmas, Cannes filmų festivalyje laimėjęs Grand Prix premiją. Gabi aktorė Sarah Miles vadina jauną našlę, kuri, mirus vyrui, pergyvena stiprų nervų sukrėtimą. Sustiprėjusi ligoninėje, ji daktarų išleidžiama, kad, bendraudama su žmonėmis, išsiblaškytų. Čia ypač ja susidomi ją vežiojąs šoferis (Robert Shaw), net brutaliai bandęs savo meilę parodyti. Ypač jis pablūsta, kai pastebi, kad tą moterį ruošiasi vesti majoras. Abiejų pagrindinių aktorių, Miles ir Shaw, vaidyba labai stipri. Filmas nenuobodus ir moraliniu atžvilgiu tinkamas suaugusiems.

A TOUCH OF CLASS

Linksma komedija su prasminga mintimi. Vadovaujančią poziciją įstaigoje turintis vyras,

kurį vaidina talentingas aktorius George Segal, pamyla gyvanašlę (Glenda Jackson). Juodu suplanuoja atostogas Malagoje. Tuo metu atvyksta vyro žmona su tėvais. Atostogos komplikuojasi. Dar labiau viskas susimaišo, kai atvyksta ir draugo šeima. Išsivysto eilė tragikomiškų situacijų, kurių metu išryškėja, kokia didelė klaida šitoks šeimos trikampis. Po skaudžios pamokos vyras grįžta į šeimą, o toji gyvanašlė, buvusi patraukta draugystės su aukštos klasės žmogum (iš čia ir filmo pavadinimas), dabar apsisprendžia saugotis progų užsikabinti už kito. Filmas Avco Ambassy gamybos, yra patrauklių Malagos vaizdų. Suaugusiems filmas bus malonus ir naudingas.

DU TRUMPI FILMAI

Filmas "Priest", užtrunkąs tik 15 minučių, skirtas atvaizduoti įvairius kunigo veiksmus, einant savo pareigas. Rodomi jauni, aktyvūs kunigai. Filmas gali pasitarnauti pašaukimo ugdymui. Vaidina tikri kunigai o ne specialūs aktoriai. Jį parūpino Archdiocesan Communications Center, 50 Oak Street, San Francisco, Calif. 94102.

Antras panašios tikrovės filmas — tai "To Be Growing Older". Jis teužtrunka 10 minučių. Tai viena dalis populiarios filmų serijos, vardu "Gyvenimo ratas". Filme iškeliamos senesnių žmonių problemos. Jis yra skirtas jaunimui, kad suvoktų, kuo galėtų senesniesiems padėti. Čia labai išryškinta vienatvė, invalido būklė, vežiojamoje kėdėje ir perteikti senųjų pasipasakojimai. Billy Budd Films, 235 E. 57th Street, New York, N.Y. 10022.

Juozas Prunskis

"Laiškų Lietuviams" konkursas

"Laiškų Lietuviams" konkursas, tema *"Kas padeda ir kas kenkia išlikti lietuviškajai išeivijai"*, jau baigiasi šių metų gruodžio mėn. 15 dieną. Iki tos dienos redakciją turi pasiekti konkursui skirti rašiniai. Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių. Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu. Drauge su straipsniu reikia įdėti ir vokelį, ant kurio turi būti užrašytas slapyvardis, o jo viduje įdėtas lapelis su tikra autoriaus pavarde, adresu ir telefonu. Dar kartą pabrėžiame, kad konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami, visai autoriaus neatsiklausiant. Nespausdintini straipsniai bus autoriams grąžinami, jeigu jie to pageidaus. Už geriausius straipsnius skiriamos penkios premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 ir V — 25 dol. Premijų mecenatai: dr. Leonas Kriaučeliūnas — 200 dol., Vincas ir Ona Kuliešiai — 100 dol., Stefanija Rudokienė — 50 dol. ir dr. Ferdinandas Kaunas — 50 dol. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" koncerte 1972 m. vasario mėn. 2 d., šeštadienį, Jaunimo Centre. Koncerto programą atliks Gina Čapkauskienė ir Nerija Linkevičiūtė, akompanuojant Alvydui Vasaičiui. Visi "Laiškų Lietuviams" skaitytojai ir bičiuliai tą vakarą maloniai laukiami Jaunimo Centre.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Algirdas Landsbergis. VĖJAS GLUOSNIUOSE. GLUOSNIAI VĖJUJE. Du stebukliniai vaidinimai. Aplankas Zitos Sodeikienės. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1973 m. Kieti viršeliai, 126 psl., kaina 5 dol. Fondo adresas: Gintautas Vėžys, 6349 S. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60629.

Antanas Gustaitis. SAULĖS ŠERMENYS. Humoristiniai eilėraščiai, parašyti visiems žinomu, įprastu A. Gustaičio stiliumi, paliečiant mūsų šių dienų problemas. Dailininko V. Vizgirdos spalvotos iliustracijos. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1973 m. Kieti viršeliai, didelis formatas, 112 psl., kaina 7 dol.

LIETUVIS DAILININKAS IŠEIVIJOJE. Redagavo Algimantas Kezys, S.J. Išleido "Mūsų Žinios". Didelis formatas, 176 psl., kaina kietais viršeliais 5 dol., minkštais — 3 dol. Leidinyje yra beveik visų mūsų žymesnių dailininkų fotografijos. Leidinyje yra suminėti ir jau žinomi dailininkai, ir tie, kurie ruošiasi būti dailininkais — iš viso 245 pavardės. Šis leidinys yra tik dailininkų fotografijų ir pavardžių rinkinys. Jis būtų dar įdomesnis ir vertingesnis, jeigu kiekvienas dailininkas būtų apibūdintas bent keliais sakiniais.

Viktorija Genytė-Šmaižienė. GYVENIMAS IR DARBAI. Eilėraščiai. Išleido Jonas Šmaižys. Redagavo Leonardas Žitkevičius. Iliustravo Liucija Poscente. Vinjetes piešė Paulius Jurkus. 96 psl., kaina 3 dol.

T. Kazimieras Žvirblis, O.P. TĖVAS BONAVENTŪRA PAULIUKAS, O.P. Lietuvos domininkonų Angelo Sargo provincijos atnaujintojo ir pirmojo provincijolo biografija. Tėvų Domininkonų leidinys 1973 m. 128 psl., kaina nepažymėta.

PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMAS, 1973 m., nr. 3-4. Pasaulio lietuvių jaunimo informacinis žurnalas, leidžiamas PLJ Sąjungos Ryšių Centro šešis kartus per metus. Vyriausia redaktorė Jūratė Jasaitytė, pavaduotoja — Emilija Pakštaitė, talkininkauja redakcinė kolegija ir technikinė komisija. Adresas: 2423 W. Marquette Rd., Chicago, Ill. 60629.

LITUANUS, 1973 m., Vol. 19, No. 3. Redaguoja: A. Klimas, I. K. Skrupskelis, T. Remeikis, J. A. Račkauskas. Administratorius — J. Kučėnas. Adresas: Lituanus, P.O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690. Metinė prenumerata — 8 dol.

SPAUDOS METRAŠTIS, 1969 m. Šį spaudos metraštį sudarė Užsienio lietuvių spaudos bibliografijos tarnyba: Jonas Švedas (pirm.), dr. Z. Ašoklis ir J. Valaitis. Leidžia JAV LB Kultūros fondas, 7030 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629. Kaina 3 dol.